

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ
КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА “БАШТИНАР” БРЧКО

Баштинар

број 19

Уредништво:

мр Драгица Панић-Кашански
(главни и одговорни уредник)
Петар Васић
Александар Николић
Марица Лакић

Издавач:

Удружење за његовање српског
културно-историјског насљеђа "Баштинар" Брчко

Технички уредник:

Александар Медојевић

Фотографија на корици:

торба ћилимара

Штампа:

"ГРАФАМ" д.д. Брчко

Тираж 500 примјерака

Адреса Уредништва:

Булевар мира број 16
Зграда Теодора, II спрат
Телефони: 049/211-252, 340-806
065/825-300, 065/968-639

www.bastinar.org

Број жиро-рачуна: 554-005-00000501-31
PAVLOVIC INTERNATIONAL BANK AD
Слобомир - Бијељина, Филијала Брчко

*Ко вјерује у Бога
тај не мрзи никога.*

*Не можеш вјеровати зимској ведрини
ни љетним облацима.*

*Бијели Божић – зелен Васкрс
Зелен Божић – бијели Васкрс.*

Збор зборише божји Апостоли

Збор зборише божји Апостоли,
Збор зборише на небеска врата,
Од туд дође громовник Илија,
А пита га Огњана Марија:
„Ђе си био мој брате Илија?“
„Казаћу ти Огњана Марија:
Ја сам био у земљу, проклету,
ђено јесте божје безакоње;
ђе не моле Бога да помогне,
И не слуша пород родитеља,
А не слуша млађи старијега;

ђе кум кума не држи за кума,
ђевер снаји о срамоти ради;
ђе брат брата по судовим ћера,
И мучи га муках пред Турцима;
Не светкују свеца никаквога,
Нити жегу у цркве свијеће,
Нити служе божју литургију.“
Оно рече, на ноге устаде,
И господске даре дијелише,
Што је њима Господ поклатио:
Свети Петар и апостол Павле,

Ев узеше пуње и шеницу,
Свет Илија грома небескога,
А Марија муње и стријелу,
Свети Тома печат од облака
Аранђео јесење бријеме,

А Никола на воду бродове,
Свети Спасе житњег цвијета,
Свети Саво леда и снијега,
Свети Јован сабор Анђелима,
А Ђорђије прољетне цвијеће.
Кад Анђели даре дијелише,
Они свијету муке ударише:
Илија их громовима гађа,
А Марија муњом и стријелом,
Не могли их Богу обрнути.
Аранђео навали бријеме,
Никола им затисну бродове,
Свети Петар и Апостол Павле,
Узеше им пуње и шеницу,
И од земље свакоји берићет;
Па их божје сунце изгорело,
Горело их три године дана,
Док узавре мозак у јунака,
Докле пуче ками у лугове,
А осану гора проз планине;
Докле црна земља испуцала,
Пуче црна земља по три лакта
Те се ломе коњи и јунаци;
Свети Сава пуштио снијега,
Три године снијег не опаде,
Док у свијет ништа не остаде,
И овчари овце изгубише,

Из свијета челе побјегоше,
Сасвијем се свијет дотамани,
До у Сријему, у то мјесто жупио
Е се купе сријемски главари,
На сакупу пред бијелом црквом,

Ту дођоше многи свештеници,
Посједоше, ђе је мјесто коме,
Отуд дође самоуче ђаче,
Па им ђаче ријеч проговара:
„Сви се браћо на ноге дигните,
И пружите мени десне руке,
Вјеру дајте, да ме не варате!“
Сви у једнак од земље скочили.
И сви ђаку десну руку дају;
Тада ђаче њима проговори:
„Хадкте Богу да се обрнемо!
Да служимо божу летурђију,
Да молимо Бога по закону“
Сви се беху к Богу обрнули;
По три пута љубе земљу црну,
И послуша пород родитеља,
И послуша млађи старијега,
И брат брата не води на суду,
Нит га мучи мука пред Турчином,
И светкују свеца свакојега,
И сви моле Бога милоснога,
Без престанка и дневи и ноћи,
По правилу, ко је Богу мило:
И Бог им је услиша молитве,
Смилова се Бог на сиротињу;
Те се опет свијет наслиједи.

О ПОИЈАЊУ
БАШТИНЕ
И
УДРУЖЕЊУ
БАШТИНАР

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ЗА 2011. ГОДИНУ

Јануар

- Писање извјештаја министарствима о реализацији 15. европске смотре српског фолклора дијаспоре

Фебруар

- Писање извјештаја министарствима о реализацији 15. европске смотре српског фолклора дијаспоре

Март

- Учешће у реализацији фестивала дјечје пјесме „Дјечја машта може свашта“
- Припрема 17. броја часописа „Баштинар“

Април

- Састанак чланова секције за ликовну баштину
- Припрема секције за традиционалну музику и игру
- Рад фото-секције

Мај

- Књижевни сусрети са члановима фондације „Петар Кочић“ Бања Лука
- Рад фото-секције
- Суорганизација за манифестацију Савски цвијет

Јун

- Реализација пројекта „Огледало које недостаје“
- Рад фото-секције
- Штампање и редиговање 17. броја часописа „Баштинар“

Јул

- Промоција књиге наших чланова из области белетристике
- Реализација пројекта „Огледало које недостаје“
- Суорганизација манифестације Савски цвијет

Август

- Евалуација извјештаја пројекта „Огледало које недостаје“
- Рад секције за традиционалну музику и игру

Септембар

- Промоција књиге из области етнологије
- Рад ликовне секције

Октобар

- Учешће на 10. смотри аматерског стваралаштва
- Учешће на смотри „Нашем роду и потомству“ и жирирање на смотри (секција за музичку баштину)

Новембар

- Припрема 18. броја часописа „Баштинар“
- Учешће на Смотри аматерског стваралаштва, организација и стручна сарадња
- Рад Етно-кампа у оквиру Смотре
- Презентација пројекта „Огледало које недостаје“

Децембар

- Суорганизација 10. смотре аматерског стваралаштва
- Учешће чланова секције за музичку баштину и концерт пјевачких група традиционалне музике на 10. смотри аматерског стваралаштва Брчко дистрикта 2011.
- Рад Етно-кампа на Смотри (кабинетски и теренски)

ПЛАН РАДА ЗА 2012. ГОДИНУ

Јануар

- Писање извјештаја министарствима о реализацији Програма у 2011. години

Фебруар

- Планови у 2012. години
- Извјештаји за 2011. годину

Март

- Учешће у реализацији фестивала дјечје пјесме „Дјечја машта може свашта“
- Припрема 18. броја часописа „Баштинар“

Април

- Састанак чланова секције за ликовну баштину;
- Припрема секције за традиционалну музику и игру;
- Рад фото-секције;
- Припрема за штампу и редиговање 18. броја часописа „Баштинар“.

Мај

- Припрема пројекта „Огледало које недостаје“
- Књижевни сусрети са члановима фондације „Петар Кочић“ Бања Лука
- Рад фото-секције
- Припрема садржаја и учешћа у организацији манифестације Савски цвијет

Јун

- Реализација пројекта „Огледало које недостаје“
- Рад фото-секције

Јул

- Промоција књига из области белетристике
- Реализација пројекта „Огледало које недостаје“
- Реализација етно-изложбе колекционара Васе Кисића
- Суорганизација манифестације Савски цвијет

Август

- Рад секције за традиционалну музику и игру
- Припрема и реализација програма „Вече са Рајком Симеуновићем“

Септембар

- Промоција књиге из области етнологије и других издања чланова Баштинара
- Рад ликовне секције

Октобар

- Припрема програма за учешће на 11. смотри аматерског стваралаштва
- Учешће на смотри „Нашем роду и потомству“ и жирирање на смотри (секција за музичку баштину)

Новембар

- Припрема 19. броја часописа „Баштинар“
- Припрема група за учешће на Смотри аматерског стваралаштва, организациона и стручна сарадња;
- Припреме рада Етно-кампа у оквиру Смотре

Децембар

- Суорганизација 11. смотре аматерског стваралаштва
- Учешће чланова секције за музичку баштину на 11. смотри аматерског стваралаштва Брчко дистрикта 2012. године
- Рад Етно-кампа на смотри (кабинетски и теренски рад)
- Концерт пјевачких група традиционалне музике на 11. смотри аматерског стваралаштва Брчко дистрикта 2012. године

Из националне ризнице

Гордана Пајић, етнолог

муз. саветник

Народни музеј Ваљево

КОРАК ПО КОРАК ДО МУЗЕЈСКЕ ПОСТАВКЕ

на примеру ревизије етнолошке збирке у Брчком

Општи појмови

Музејска презентација, повремена или стална, резултат је и круна вишегодишњег систематског рада на истраживању свеукупне прошлости одређене етно-географске целине.

Она настаје захваљујући знању и машти стручног тима установе – музеја (на изради концепције) и спољних сарадника (у изради макро и микродизајна. Поштујући предмет и оригиналност, као основни вид музејске комуникације, модерна музејска пракса, уз помоћ савремених технологија, даје поставци динамику и могућност честих промена и допуна, а посетилац се у музеју са таквом поставком осећа као “његово величанство посетилац” и одлази не само са новим сазнањима, него и са доживљајем који се може означити као атракција. Музејска презентација може бити комплексног или специјализованог садржаја, а етнографски материјал у њој може имати „пратећи“ или „носећи“ карактер¹ и у оба случаја представља важан експозициони материјал.

1) Жељка Шкорић, Етнографски предмети у историјским музејима, Зборник Историјског музеја Србије 15-16, Београд 1979, стр. 142-149

Предуслов за стварање музејске збирке и музејске поставке

Традиционалну културу неке етничке групе и конкретног (микро) простора одређује много фактора као што су природно-географски (рељеф и клима) и друштвено-историјски токови (сусрет различитих култура, њихово додиривање, прожимање и суживот) али и људи и личности који су у датом простору живели и стварали. Зато је потребно прикупити што више материјалних доказа и историјске грађе на основу којих се може реконструисати начин живота у одређеном времену.

Базични рад сваког музеја и музејске збирке, заснива се на прикупљању, проучавању, систематизацији, заштити, документаристичкој обради, чувању и презентацији покретних културних добара.

Захваљујући запосленима у колективу Галерије „Ризах Штетић“ у Брчком, али и разумевању шире заједнице и појединаца, о чему сазнајемо на основу постојеће стручне документације настале током осамдесетих година XX века приступило се прикупљању предмета који говоре о животу и културној историји овог краја.² Свој допринос у том послу дале су основне и средње школе из града и околине³, као и

2) Током Ревизије музејског материјала у Брчко дистрикту консултовали смо стару документацију:

- Свеска на којој пише: Улазна књига,
- Списак од редног бр. 001-249 и допуна од редног бр. 250-284, Галерија „Ризах Штетић“, Брчко 1985,
- Свеска – Предмети откупљени од Ибрахима Пирића, Челић, 1984, од редног бр. од 001 до 615,
- Списак прикупљених предмета у периоду 1981–1985, од редног бр. од 001 до 266,
- Свеска – теренски записник (рукопис) – теренски записник 27.5. 1981–8.10.1983, редни број од 001 до 189

3) То су основне школе: Пелагићево, Скакава, Паланка, Крепшић, Главичак, Зовик, Буквик али и Центар за усмјерено образовање „Бориша Ковачевић“.

бројни појединци, било да је реч о поклонима или откупу етнолошких предмета. На тај начин формирана је Музејска збирка у Брчком а прикупљени предмети су путем изложбе представљени широј публици. Живот музејске збирке завршио се, међутим, затварањем изложбе. Након три деценије рађа се идеја о њеној ревитализацији и формирању не само нове изложбе, него музеја – институције заштите покретних културних добара овог краја, за који би локална заједница требало да одреди адекватан простор и сараднике који би радили на реализацији те идеје.

Први корак у овом послу представљала је ревизија постојеће музејске збирке, што је поверено стручним сарадницима Музеја Семберије из Бијељине и његовим сарадницима. Овај посао је обављен током фебруара и марта 2008. године.

У овом раду стављамо акценат на етнолошке предмете у оквиру Музејске збирке у Брчком. Ревизија етнолошког музејског материјала, подразумевала је:

- упознавање са постојећом старом документацијом;
- разврставање затеченог материјала;
- упоређивање и идентификацију истих у претходној документацији;
- фотографисање;
- инвентарисање етнолошких предмета и формирање музејске збирке;
- уношење основних података и формирање Инвентарне књиге музејског материјала за Етнолошку збиру;
- прављење предлога за конзерваторско-препараторске третмане;
- уношење етнолошке збирке у Улазну књигу музејског материјала;
- отварање предметних картона.⁴

4) На пословима ревизије Етнолошке збирке, биле су ангажоване виши кустос етнолог Гордана Марковић-Пајић (Народни музеј Ваљево, Србија) и кон-

Током ревизије констатовано је да за одређен број предмета не постоји комплетна стара документација, тј. да нису адекватно уведени у старе спискове. Ово пре свега подразумева недовољне описе и податке о пореклу предмета, што има велики значај за његову музеолошку обраду. Сазнали смо да су неки предмети и раније избрисани са поменутих спискова, а да је већи број предмета (пре свега ношњи) био позајмљен од културно-уметничких друштава за потребе изложбе која је била приређена осамдесетих година XX века.

Ревизија етнолошке збирке у оквиру Музејске збирке у Брчком и формирање нове музејске документације, резултирали су следећим:

1. инвентарисано је 311 музејских предмета;
2. извршени су детаљни описи и мерења предмета;
3. сви подаци су унети у Књигу музејског инвентара за Етнолошку збирку;
4. сви предмети су фотографисани;
5. извршен је увид у стање предмета у зависности од врсте материјала (дрво, метал, текстил) за конзерваторске и препараторске третмане;
6. предмети су у музејску документацију увођени према функционалној сродности, како би се лакше музеолошки обрадили и како би био омогућен преглед за музеолошку презентацију.

Селекција и стање етнолошког материјала обухваћеног ревизијом

Предмети у етнолошкој збирци се могу разврстати на два начина:

- на основу функције, што је пресудно у даљим поступцима у циљу музејске презентације;
- на основу врсте материјала, што је битно за конзерваторске послове.

зерватор техничар Сњежана Антић која је обављала и послове фотографа (Музеј Семберије Бијељина, БиХ).

Задржаћемо се мало више на анализи предмета према функцији и месту набавке и можемо их представити на следећи начин:

- Покућство, које чине колекције посуђа, намештаја и предмети за осветљавање, тако да представља и најбројнију групу предмета (инвентарисно је укупно 159 предмета од којих је 8 предмета у веома лошем стању). Предмети су израђивани од метала, дрвета, керамике, стакла или комбинацијама стакла и метала и дрвета и метала. У овој групи предмета посебно су занимљива три сандука–сехаре (инвентарисани под бројем 81, 82 и 83; сандук под редним бројем 82 је из Горњег Рахића), три трonoшца (из Крепшића и Скакаве) и већа група бакарног и земљаног посуђа (инвентарисни од броја 191 до 225 а прикупљени су у Рахићу, Паланци, Буквику, Пелагићеву, Скакави; велики је број и оних предмета о чијем пореклу нема података), пракљаче за веш.

- Предмети за обраду вуне и других влакана, међу њима су најбројније преслице на башлук (инвентарисане од броја 10 до 13), као и калем, огребаче, гребена и разбој (инвентарисан под бројем 31 и набављен у Јагодњаку). Ова група предмета има укупно 36 инвентарисаних предмета од којих су четири у веома лошем стању.

- Ентеријерски текстил, представљају колекције пешкира, драперија и јастука (инвентарисани од броја 64 до 72 и набављани су у Брчком, Паланци, Г. Рахићу, Крепшићу); ови предмети на најбољи начин демонстрирају вештину ткања и веза. У овој групи инвентарисано је укупно 16 предмета од којих је један у веома лошем стању.

- Одевање, веома скромна збирка и броји само инвентарисаних 27 предмета од којих су 9 у веома лошем стању. У овој групи су мушки и женски горњи хаћеци, кошуље, сукње, назувице, рукавице (из Г. Зовика), мараме (махраме), оглаваља (као што је један примерак веома оштећеног тепелу-

ка, набављен од породице Костић из Брчког), јелеци (као што су мушки џемадан и женски из Брчког инвентарисани под бројем 41 и 42) и ретки примерци обуће и накита⁵.

- Привређивање, представља колекције предмета које се односе на пољопривреду, сточарство, транспорт и занате. Ово је мања група у којој је инвентарисана укупно тридесет-три предмета.

Ревизија ове збирке показала је, дакле, велику бројчану неуједначеност предмета у зависности од њихове функције, конфесионалне и етничке припадности.⁶ Поједини сегменти традиционалне културе као што су на пример елементи народне архитектуре, занати и трговина, обичајна пракса нису били обухваћени претходном изложбом или се предмети нису сачували или су, пак, похрањени у неке друге збирке, па се током поменуте ревизије није могао стећи увид у заступљеност таквих предмета.

Сви предмети захтевају комплетан конзерваторски третман како би се зауставило њихово девастирање и како би се прилагодили потребама излагања.

5 Већ је поменуто да су за потребе претходне изложбе одевни предмети позајмљивани од културно-уметничких друштава.

6 Поред насеља која се помињу у напмени 3, предмети су набављани у насељима: Брчко, Боће, Горњи Рахић, Јагодњак, Челић, Горњи Витановићи, Горњи Вукшић, Бодериште.

Уместо закључка

Реализација једне музејске презентације је дугорочан процес који подразумева израду концепције жељене поставке а потом следи приступ конкретним пословима на њеној реализацији (изради експозиционог плана, конзервацији музејског материјала, изради микродизајна, набавци опреме, изради пропагандног материјала и другим пословима који прате стварање сталне поставке).

Како је свака музејска поставка, а стална пре свих, резултат претходног истраживачког рада и комплетне музеолошке обраде одређене збирке, то би представљање поменутих сегмената етнолошке збирке у Брчком, захтевало додатна истраживања и планско прикупљање предмета. Тиме би се задовољила форма жељене музејске концепције (било да је реч о тематско-хронолошкој или само одређеној тематској концепцији).

Литература:

1. Čulić Zorislava, Narodna nošnja u Posavini I, GZM NS istorija I etnologija, sv XI Sarajevo 1956.
2. Čulić Zorislava, Narodna nošnja u Posavini II, GZM NS istorija I etnologija, sv XI Sarajevo 1957.
3. Шкорић Жељка, Етнографски предмети у историјским музејима, Зборник Историјског музеја Србије 15-16, Београд 1979, стр. 142-149

*Тања Лазић, виши документариста
Музеј Семберије, Бијељина*

МУЗЕЈ СЕМБЕРИЈЕ У БИЈЕЉИНИ И НАРОДНО БЛАГО – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Апстракт:

Још од оснивања Музејске збирке "Семберија" у Бијељини 1970. године, акценат у прикупљању покретних културних добара био је на предметима традиционалног живота и културе народа семберско-подмајевичке области и града Бијељине из времена прве половине 20. вијека. Управо захваљујући томе, данас Музеј Семберије може бити поносан на богатство, бројност и разноврсност своје етнолошке збирке. Знатан дио овог материјала нашао је своје мјесто у етнолошком дијелу сталне поставке Музеја из 1981. године, као и реновираној етнолошкој експозицији 2005, те другим изложбама етнолошко-културолошког садржаја које је Музеј припремао у претходном периоду. Мада у протекле двије деценије није било систематских истраживања на овом пољу, збирка је обогаћивана новим предметима прикупљеним повременим мањим рекогносцирањима терена, поклонима, те ријетким откупима. Надамо се да ће се у скорој будућности стећи потребни стручни и материјални услови за ново, темељно снимање стања онога што је преостало од елемената традицијске народне културе у семберско-подмајевичкој области, свакако прије него што се исти потпуно изгубе у незаустављивом процесу изједначавања живота руралне и урбане средине.

Кључне ријечи: Музејска збирка – Музеј Семберије, традиционални живот и култура, стална поставка, систематска истраживања, изједначавање живота

Четири деценије рада

Музеј Семберије у Бијељини израстао је из Музејске збирке „Семберија“ основане 28. октобра 1970. Активно дјеловање збирке почиње двије године касније великим истраживачким, сакупљачким послом који је за кратко вријеме оправдао утемељење и постојање ове установе¹.

Послије вишегодишње „одисеје“ и премјештања из једног неадекватног простора у други, од 1978. године Збирка је пресељена у реновирано репрезентативно здање „Конака“ у центру града, подигнуто 1876 (данас најстарији сачувани јавни објект у граду). Године 1981, 28. априла, отворене су двије сталне поставке „Археолошки налази на тлу Семберије“ ауторке др Милице Косорић и др Ирме Чремошник, те „Живот и култура народа у Семберији“ коју је осмислила и реализовала етнолог Радмила Кајмаковић, музејски савјетник Земаљског музеја у Сарајеву². Поред тога, публици су се континуирано нудиле и разноврсне гостујуће и тематске изложбе, што је од 1993. и касније обогато увођењем неколико нових садржаја који су прерасли у форму традиционалних (Мајска смотра ликовног стваралаштва ученика, Бијељинско ликовно бијенале, Пантелинска изложба, Ноћ музеја).

У дужем периоду (од 1981. до 1992) Музејска збирка „Семберија“ дјеловала је у оквиру Центра за културу Бијељи-

1) Димитрије Чолаковић, Сјећање на рад Музеја од 1970. до 1988. и до 1992, каталог изложбе „25 година Музеја Семберије“, Бијељина, 1995.

2) Двадесетпрвог децембра 2005. године отворена је реновирана етнолошка поставка чија је основа и концепција базирана на оригиналној поставци Радмиле Кајмаковић

на. Пререгистрацијом Збирке у Музеј Семберије 2005. године, најзад је и формално потврђен значај и ниво установе која је, са садашњим фондусом од преко 10.000 експоната, 14.000 фотографија и библиотеком од скоро 7.000 наслова, одавно превазишла почетне идеје и планове³ о свом развоју, проучавању и представљању живота и културе народа Семберије.

Музеј Семберије и народно благо

Активности на прикупљању података о етнолошким споменицима и културном наслеђу у Семберији почињу након 1961. године, када се „Земаљски завод за заштиту споменика културе и природних ријеткости НР БиХ“⁴ обратио за помоћ у овом послу професору бијељинске гимназије, етнографу Димитрију Чолаковићу. Истраживањима народног живота у области Сјевероисточне Босне, и посебно Мајевице, у исто вријеме се бави и познати етнолог Миленко С. Филиповић⁵. Ипак, за Семберију највећи значај имају теренски рад и етнолошка проучавања која је од 1967 до 1970. обављала Радмила Кајмаковић (кустос етнолог Земаљског музеја у Сарајеву).⁶ Крајем седамдесетих година 20. вијека Радмила Кајмаковић⁷ је вршила и етнолошка истраживања у Доњем Подрињу, а

3) Какве је имао зачетник и дугогодишњи управник Збирке (1970-1986), етнолог Димитрије Чолаковић (1928-2006)

4) Број: ЗК-06-170/4, Сарајево, 26.01.1961, потписао директор Завода проф. Ђоко Мазалић; документ у Музеју Семберије

5) Миленко С. Филиповић, Прилози етнолошком познавању североисточне Босне, АНУБиХ, Грађа XVI, Сарајево, 1969; Миленко С. Филиповић, Мајевица с особитим обзиром на етничку прошлост и етничке особине мајевичких Срба, АНУБиХ, Дјела, XXXIV, Сарајево, 1969.

6) Радмила Кајмаковић, Семберија – етнолошка монографија, Посебни отисак из „Гласника Земаљског музеја Босне и Херцеговине у Сарајеву, Етнологија, Нова серија свеска XXIX, 1974“, Сарајево, 1974;

7) Радмила Кајмаковић, Етнолошка истраживања у Доњем Подрињу, Чланци и грађа за културну историју источне Босне, књ. XIII, Тузла, 1980, стр. 151

Салих Куленовић⁸ (кустос етнолог Музеја источне Босне у Тузли) у варошици Јања код Бијељине.

Вишегодишње истраживање Семберије и прикупљање информација о народном животу и култури која се под утицајем савремених друштвено-економских токова битно мијењала, указали су на потребу стварања музејске збирке у Бијељини која ће „стручно одржавати, чувати, систематизовати и излагати прибављени материјал и тиме доприносити културном и просвјетном уздизању народа...“⁹

По њеном оснивању започела је велика акција прикупљања најразноврсније археолошке, етнолошке и историјске грађе у којој су, осим стручних сарадника установе, масовно учествовали и становници „цијеле бијељинске комуне“. Уз анимирање јавности плакатима, написима и наступима у локалној штампи и радију, запослени у Збирци су непрестано обилазили терен са спољним сарадницима, снимали стање непокретних културних добара, преузимали покретни материјал (поклоњен или откупљен) и истовремено проширивали мрежу сарадника, посебно међу наставним особљем и ученицима свих основних и средњих школа. Прикупљање предмета за Музејску збирку „Семберија“ вршено је и приликом теренских активности стручњака Земаљског или Музеја источне Босне, које су пратили и стручни сарадници бијељинске установе.

Акценат у прикупљању покретних културних добара био је на предметима традиционалног живота и културе народа семберско-подмајевичке области и града Бијељине из времена прве половине 20. вијека и управо захваљујући томе, данас Музеј Семберије може бити поносан на богатство, бројност и разноврсност своје етнолошке збирке. Знатан дио овог мате-

8) Салих Куленовић, Јања – етнолошка монографија, Чланци и грађа за културну историју источне Босне, књ. XIII, Тузла, 1980, стр. 163

9) Основана музејска збирка, „Бразде“, лист за књижевност и културу, бр. 8, Бијељина 29. новембар 1970. стр. 4

ријала нашао је мјесто у етнолошком дијелу сталне поставке Музеја из 1981. године, као и реновираној етнолошкој експозицији 2005, те другим музејским изложбама етнолошко-културолошког садржаја.

Иако су музејске збирке, а посебно етнолошке колекције, непрестано обогаћиване новим предметима прикупљеним повременим мањим рекогносцирањима терена, поклонима¹⁰, те ријетким откупима (чак и током рата 1992–1995) Семберија је у погледу теренског рада за дужи период занемарена. Осим кратког истраживања народних игара и кола Семберије које је 1997. године обавио Васо Поповић¹¹ (фолклориста и директор Музеја РС) уз сарадњу Мирка Бабића (директора Музеја Семберије), мора се констатовати да значајне промјене у „животу и култури народа Семберије“ које се непрестано одвијају у посљедњим деценијама, остају и даље у стручном и научном погледу незабиљежене и непротумачене.

Перспективе

Музеологија данас пред наше етнологе поставља нове изазове: питања редеофинисања појма етнографског музејског предмета, питања стандардизације подјеле и назива подзбирки и колекција етнолошких збирки, питање вођења докуменације у складу са савременим стандардима и захтјевима нових информатичких технологија¹², заштиту нематеријалног културног насљеђа и многа друга, која су према свјетским мјерилима већ ријешена (или чак превазиђена).

10) Посебно издвајамо Легат Љубице Јовичић-Станчић преузет 1999. године, са предметима који свједоче о животу старе бијељинске градске породице на почетку 20. вијека, те периоду од 1945 до 1970. године

11) Васо Поповић, Народне игре и кола Семберије – теоретски дио, Бијељина, 1997; Васо Поповић, Народне игре и кола Семберије (I и II дио), Бијељина, 1998.

12) Овим питањима су се нпр. бавиле колеге из Србије на неколико стручно-научних скупова Етнолошке секције МДС

На нама је да, упркос актуелној ситуацији (Музеј Семберије има перманентно недостатак стручних сарадника) нађемо простор за систематски, селективан и рационалан рад и приступ истраживању и прибављању нових етнолошких предмета за наше колекције и збирку. У домаћим условима за музеје/етнологију и њен домен интересовања још увијек је примарно подразумејвано све што је у вези с народним животом – сеоским, и традиционалном културном - наравно сеоском, која објективно гледано, у форми у каквој је ми/друштво претпостављамо или желимо да видимо, не постоји готово пола вијека. Отуда се и данас на примјер, одавно формиране збирке допуњавају, боље речено препуњавају истоврсним предметима чија је једина одлика припадност „традиционалном народном животу“ и чињеница да су се неким чудом сачували до данас.¹³ Са друге стране, елементи, значења и тумачења материјалне и духовне културе мимо овог контекста, те преплитања и међусобни утицаји „народне културе“/„нужно руралне и „оне друге“/урбане и даље су изван наших опсервација.

За искорак у овом правцу, независно од економских прилика, неопходно је и својеврсно подизање друштвене свијести локалне и државне заједнице, које су незаинтересоване или (можда) неупућене у важност праћења и истраживања етнолошко-антрополошких промјена које се дешавају пред нашим очима и чији смо и сами актери. Послови ове врсте захтијевају сарадњу свих релевантних и расположивих стручних и научних фактора и институција на нашем простору.

Истовремено се можемо надати да ће се у скорој будућности стећи потребни стручни и материјални услови за ново, темељно снимање стања онога што је преостало од елемена-

13) Види: Др Љиљана Гавриловић, Музејски етнографски предмет: између опанка и Мона Лизе, Зборник радова, св. бр. 4, Народни музеј Крушевац – Музејско друштво Србије, Крушевац, 2006, стр. 17

та традицијске народне културе у семберско-подмајевичкој области¹⁴, свакако прије него што се исти потпуно изгубе у незауостављивом процесу изједначавања живота руралне и урбане средине. Непокретна културна добра народног градителства, предмете у музејском депоу, живу нематеријалну баштину треба ставити у заједнички културно-историјски контекст¹⁵ да бисмо могли без оптерећења и страха од промјена ићи у будућност.

„Криза институционалног идентитета и криза концепта“ која је одавно захватила музеје у свијету, трагичном посљедњом деценијом 20. вијека у БиХ/РС је била потиснута у други план, али је данас израженија него икада. Деценија изгубљена у ратним и поратним збивањима резултирала је у музејској струци рапидним слабљењем како материјалних тако и људских ресурса који се не „намирују“ преко ноћи. Истовремено, под притиском тренда „повратка традицији“ озбиљни музејски пројекти, посебно они из етнологије, свјесно се занемарују од свих релевантних фактора, на уштрб (наводно) јефтинијег и свакако мање стручно захтјевног аматерског приступа темама/проблемима/појавама из домена прикупљања и презентације културне баштине.

Зато је сасвим реално закључити да се музејска дјелатност код нас (као и у готово свим земљама бивше СФРЈ) свела на подухвате и подвиге ограниченог броја ентузијаста који, упркос неразумијевању и честом ниподаштавању од стране друштвене заједнице, принципијелно истрајавају и даље у свом позиву. Од тога није изузета ни укупна дјелатност Музеја Семберије у Бијелини, као и рад његове етнолошке збирке.

14) Музеј Семберије је 2007. године планирао пројекат: УТВРЂИВАЊЕ И ДОКУМЕНТОВАЊЕ СТАЊА ТРАДИЦИОНАЛНЕ СЕОСКЕ АРХИТЕКТУРЕ У СЕМБЕРИЈИ, који је још увијек нереализован због недостатка материјалних средстава

15) Весна Бижић-Омчикус, Нематеријална културна баштина, Гласник Етнографског музеја 69, Београд, 2005, стр. 159

Још једном наглашавамо, промјене и нови системи вриједности које оне доносе не могу се зауставити, али је на нама музеалцима/етнолозима да учинимо напор и пожуримо, јер спасавање нашег културно-историјског насљеђа се неће десити само од себе, без обзира на све што је до краја 20. вијека на том пољу било урађено.

Ивана Росић

БИОГРАФИЈА И БИБЛИОГРАФИЈА ВАСЕ ПОПОВИЋА

Васо Поповић је рођен 1936. године у селу Мало Блашко, надамак Бања Луке. Основну и средњу школу завршио је у Слатини и Бањој Луци. По завршетку средње школе, 1954. године, запошљава се као банкарски службеник у тадашњој Комуналној банци, да би након четири године рада отишао у војску на служење војног рока. По завршетку војног рока, 1961. године, запошљава се у занатско - грађевинском предузећу "29. новембар," у коме обавља кадровске послове. Исте године, уписује и Вишу педагошку школу у Бањој Луци коју завршава 1963. године. Факултетско образовање стекао је и на Педагошком факултету Свеучилишта у Ријечи, на знанствено-наставној дјелатности, гдје је дипломирао на одсјеку Организација културних дјелатности.¹

1) Биографски подаци су прузети из непубликоване грађе Аутобиографски подаци Васе Поповића.

По завршетку Више педагошке школе 1963. године, па све до 1987. године, Васо Поповић је обављао послове секретара Савеза аматерских културно-умјетничких друштава, да би потом радни однос засновао у Музеју Босанке крајине, у звању кустоса етнолога. У периоду од 1992. до 1996. године био је директор Музеја Републике Српске.

Поред ових послова, Васо Поповић је обављао и послове руководиоца Културно-умјетничких друштава. Од 1954. године руководи КУД-ом "Здравко Челар", затим од 1958. године ОКУД-ом "Веселин Маслеша", од 1974. године КУД-ом "Карло Ројц" и од 1978. године преузима фолклорни ансамбл Универзитетског КУД-а "Ивица Мажар".

Широј јавности је познат као кореограф народних игара. За живота је оставио велики број кореографија које се данас изводе како на просторима бивше Југославије тако и ван њених граница, у Европи и свијету.

Велики дио свога живота Васо Поповић је посветио и теренском истраживању, записујући народну игру и обичаје, као и снимајући музику свих крајева Босне и Херцеговине. Поред публиковане грађе, која обухвата пет књига и 4 стручна рада, постоји и грађа за коју јавност не зна, а то је грађа са терена коју је Васо Поповић годинама сакупљао и допуњавао, али је за живота није стигао обрадити и објавити. Добитник је великог броја награда, захвалница, плакета, одликовања и диплома, што само указује да је његово залагање за очување традиционалног насљеђа Босне и Херцеговине, заједница препознала и подржала.

Након смрти Васе Поповића 2005. године, захваљујући несебичности и великодушности породице Поповић, цјелокупна Васина писана грађа и богата библиотека, поклоњене су као легат етномузиколошком одсјеку Академије умјетности у Бањој Луци.

БИБЛИОГРАФИЈА

Књиге:

1. Народне игре и кола Семберије-теоретски дио, Бијељина, 1997;
2. Народне игре и кола Семберије (I и II дио), Бијељина, 1998;
3. Народне игре III - добојског, теслићког и прњаворско - челиначког краја, Лакташи, 1999;
4. Змијањско коло, Бања Лука, 2000;
5. Слатински крај у прошлости, Лакташи, 2002.

Стручни радови:

1. Пет народних игара из Дебелака, Зборник крајишких музеја V, Бања Лука, 1973;
2. Народне игре из Босне I, Савез АКУД, 1982.
3. Српска народна ношња из околине Теслића, Дух српске Усоре бр. 1, Теслић, 1995;
4. Народне игре и кола Семберије, Народне игре Србије, Грађа, свеска 16, Београд, 1999;

Кореографије: ²

1. Игре чобана са Змијања;
2. Змијањско прело;
3. Озренски вез;
4. Крајишке игре;
5. Гламочко коло;
6. Игре из Грмечког краја;
7. Игре из Имљана;
8. Игре из околине Дервенте;
9. Игре из Обудовца;

2) <http://www.maslesa-folklor.org/sadrzaj>
<http://www.folklor-cajevac.com/pdf/koreografije>

10. Игре из Посавине;
11. Шаљива игра из Прњавора;
12. Саборске игре из Старе Бања Луке;
13. Свадбене игре из Јајца;
14. Игре из источне Херцеговине;
15. Староградске игре;
16. Игре из Шумадије и Поморавља;
17. Игре из Баната;
18. Буњевачке игре;
19. Влашке игре;
20. Игре из Понишавља;
21. Шопске игре;
22. Лужничанка;
23. Шаљива игра из Барање;
24. Игре са Баније;
25. Свadbени вијенац;
26. Циганске игре из Војводине.

НЕПУБЛИКОВАНА ТЕРЕНСКА ГРАЂА ВАСЕ ПОПОВИЋА

Непубликована грађа Васе Поповића односи се не теренска истраживања обављана у периоду од 1973. до 1999. године. Мјеста и крајеви који су обухваћени тадашњим истраживањима су подручја: Бихаћа, Обудовца, Србца, Дервенте, Прозора, Баније, Санице, Сасине и Ивањске³. У овом раду, укратко ћу се осврнути на сваку грађу појединачно и дати кратак увид у њихов садржај.

3) У аутобиографским списима Васе Поповића постоје подаци да је поред ових локалитета истраживао и Врбању код Бања Луке, Јајце, Модричу, Озренски крај и Гламочко поље. На жалост, податке о овим грађама, нисмо пронашли.

1. На подручју Бихаћа истраживања су обављена у периоду од 1973. године до 1987. године, са повременим прекидима. Испитивани крајеви су насељени хрватским живљем, а забиљежено је укупно осамнаест игара чији су називи: крушка, јабука и шљива; папучица; скочи коло; кукуњешће; шестица; врањанка; наоколо; ај нека, нека баш; сарајевско кандило; дрмеш; жегаранско коло; ајд на лијево; л'јепа маца; ведропољско коло; сиротица; свирачица; танана милена; бирање.

2. У Лијевче Пољу, тачније у Србцу, теренска истраживања су била такође у периоду од 1973. године до 1987. године. Васо Поповић је у селима насељеним српским становништвом забиљежио двадесет игара следећих назива: пјешачко коло, старински тројанац, кукуњешће, врањак или фрањак, миличино коло, бећарац, сремица, ђачко коло, коленике, танац, ој цурице дина ти, ај на лијево, танац новији, ајде коло на корак, тројанац, сиротица, бирачко коло, дрмеш, полка и валцер.

Такође он наводи да су се у овом крају изводиле и обредне игре, и то игре око ватре – пировско, сватовско или прво коло и напомиње да су постојале и игре које су се изводиле на раскршћу, извору или око куће.

3. У Сасини, селу на подручју општине Сански Мост, истраживања су вршена 1987. године међу хрватским становништвом. Записане су три игре и то: сасински дрмеш, старинско сасинско коло и ружмарин.

4. У сјеверозападној Херцеговини, у изворишту ријеке Раме, смјештен је градић Прозор. Истраживање овог краја је спроведено 1988. године међу хрватским становништвом.

5. Саница је мјесто смјештено недалеко од Санског Моста. Теренска снимања су обављена 1989. године код српског становништва, од којих је забиљежено шест игара и то: саничко коло, ружмарин, врањак, леле кево, грмечко коло и сарајевско кандило.

6. Теренска истраживања у околини Дервенте била су 1999. године и обухватала су српско становништво. У овом крају Васо Поповић је записао десет игара са називима: бруђа ситна или убрзана, повраћанац или там и там, келер, тројац, четварац или четворак, осмерац или осмица, змија коло, ситни валцер, ђачко коло и моравац.

7. Истраживања Обудовца у Босанској Посавини обављена су такође 1999. године код српског становништва. Том приликом на терену је снимљено двадесет и седам игара чији називи су: на двије стране, ој цурице дина ти, стара србијанка, четворак, ташкан, пошеталица, небеско, трипут с мјеста, потркуша, гајевљанско, коло, шеталица, чобанско, ђачко, кукуњешће, ој маро марице, минијана, рузмарин, варалица, козарац, треска, урнебес, браничко, заврзлама, радикал, старо жикино и коло с ноге на ногу.

8. Ивањска је поткозарско мјесто надомак Бања Луке чији је данашњи назив Поткозарје. У овом крају забиљежено је пет игара и то: шикара, поскаке, сакајде, сремица и поравно коло. У грађи не постоје подаци о временском периоду када су истраживања вршена, нити о ком становништву је ријеч.

9. Банија је област у Хрватској која се граничи са сјеверозападним дјелом Босне и Херцеговине. У овом крају Васо Поповић је забиљежио осам игара, а оне су: дрмеш, поскочица, жандарка, сиротица, шими полка, банијска полка и сремица. И ова грађа, као и претходна, не посједује податке о периоду снимања и о казивачима.

У заоставштини Васе Поповића постоје и други бројни подаци који се односе како на саму етнокореологију тако и на етнологију и етномузикологију. Тако да у грађама можемо пронаћи податке и о: учењу игре, држању у колу, смјеру кретања кола, облику кола, забранама играња, мјестима и приликама када и гдје се играло, али и о инструментима и обичајима годишњег, односно животног циклуса.

Инструменти који се помињу у зависности од краја до краја су: тамбура самица, шаргија, гусле, двојнице, дипле, гајде, виолина и усна хармоника, а у новије вријеме и разни инструментални састави. Грађа такође посједује и богату фото документацију у којој се налази 115 фотографија.

ЛИТЕРАТУРА

1. Поповић, В. (1973). Пет народних игара из Дебелјака. Зборник крајишких музеја V. Бања Лука;
2. Поповић, В. (1995). Српска народна ношња из околине Теслића. Дух српске Усоре бр. 1. Теслић;
3. Поповић, В. (1997). Народне игре и кола Семберије-теоретски дио. Бијељина;
4. Поповић, В. (1998). Народне игре и кола Семберије (I и II дио). Бијељина;
5. Поповић, В. (1999). Народне игре III - добојског, теслићког и прњаворско - челиначког краја. Лакташи;
6. Поповић, В. (1999). Народне игре и кола Семберије. Народне игре Србије. Грађа, свеска 16. Београд;
7. Поповић, В. (2000).Змијањско коло. Бања Лука;
8. Поповић, В. (2002). Слатински крај у прошлости. Лакташи;
9. Поповић, В. Непубликована теренска грађа. Академија умјетности Бања Лука.
10. <http://www.maslesa-folklor.org/sadrzaj>;
<http://www.folklor-cajevac.com/pdf/koreografije>

Ћазивања и записи (грађа)

Горан Благојевић и Митар Јовић

НАРОДНИ СТВАРАОЦИ И ЧУВАРИ ЗАВИЧАЈНОГ НАСЉЕЂА

Разговарала: Драгица Панић-Кашански

Митар Јовић, шаргијаш рођен 20. маја 1955, из Милина села код Лопара, живи у Поточарима.

Горан Благојевић, млади виолиниста, рођен 9. марта 1974, живи у Г. Брезеку, родом је са Озрена.

Горан: Имам виолину са четири жице (четири четвртине). Прва жица је „највећи тон“ и посједује стандарно штимање виолине би било: прва жица тон е, друга жица ге, трећа жица де и четврта ге, међутим ми сами себи штимамо да би имали висинско пјевање на све четири жице, избјегавамо да те тонове спуштамо, па знамо наштимати да прва жица буде де, друга е, трећа е, четврта еф, има разни комбинација, имам комбинацију штимања комплетног виолинског кључа, како се помјера у круг, јер он само може ићи у круг (по квинтном кругу).

Како је сада наштимана?

Горан: Сада је наштимана прва жица де, друга ге, трећа це и четврта еф.

Драгица и Горан

Када си научио да свираш виолину, када си први пут узео виолину у руке?

Горан: Ја још учим да свирам, треба пуно рада, први пут сам узео виолину у руке док сам био на Озрену, други разред средње школе. Покојни ујак је свирао, виолина је била код баке, када је отишао у војску он је то запоставио.

Касније се у мени пробудила жеља да нађем ту виолину, и сазнам да је код другог ујака. А он каже да је ту виолину поломио, док је чувао краве, вјежбао је а кад су краве отишле у зијан он је виолином ударио краву и поломио, откино реп од виолине¹. Ја сам ту виолину однио код једног човјека да ми направи и уштима ту виолину. А када сам ишао на игранке пратио сам човјека који је свирао, како му прсти раде, па сам код куће и ја покушавао, вјежбао и тако учио. И све је то тако било до 1992. г. а онда погине ујак па се није свирало, жалост, а 1994. погине и други ујак, а 1995. ми се помјеримо са Озрена а виолина остане на Озрену.

Прије три године сам купио нову виолину у Орашју, платио сам је 360 марака, био сам срећнији више него да сам купио ауто. Рука ми је оштећена, мали прст у лијеве руке, брат ми откинуо вратима, фали један дио прста а он је најбитнији за свирање виолине.

Да ли ти је ико показивао?

Горан: На Озрену док сам био, комшија ми је показивао, али он је знао само мало боље од мене да свира, показао ми је како се *двожица* свира, прелаз на виолини.

А сада имам пријатеља у Добоју па ми он нешто покаже али накратко, он тамо а ја овамо, иначе само учим вјежбањем, снимим сам себе па слушам, ваља, не ваља.

Сада је много лакше, могу се купити виолински штимери, не може се погријешити у штимању виолине. Када покушавам да свирам нашу изворну музику, покаже се да то није то,

¹ Врат

зависи од виолине, виолине нису тачне јер на виолину унутра има мали клипић који се зове „душа“ виолине и она ако није наштимана како треба, онда нема тачних тонова.

Тај који свира двожицу, то значи између друге и треће жице?

Горан: Двожица се може свирати између сваке жице, прва позиција виолинска иде на празној жици и онда следећи прст како додирује кажипрст, средњи прст и до њега и мали, друга позиција би била гдје други прст и помјера с горе, трећа би била гдје трећи прст, четврта гдје четврти прст, виолина има чак осам позиција а можда и дванаест.

На интернету сам нашао раскорак тонова виолине и увидео да када је кажипрст на првој жици а мали на другој жици, они праве некакав међупрелаз, као полутон, као на хармоници црна типка, или повисице и снизилице.

У првој позицији користимо први прст на првој жици и трећи прст на другој жици и тада долази до појаве као двојница, као неки топао звук.

Тај прелаз је чудан, то су неке терце, контре.

А мене интересује како ви то називате, је ли и ви кажете терце за те украсе?

Горан: У задње вријеме почели смо да користимо терце, а раније је било „удри ми контру на виолини“. Код мене на Озрену, један дио Озрена је свирао двожицу гдје су били бољи пјевачи, а други дио се ослањао на музику која је после отишла према Калесији.

Мој отац је као дијете ишао у срце Озрена, мјесто Буковица гдје су биле игранке на отвореном простору кад је зима и свирало се у двије виолине и шаргије, и сматрам да наш народ није знао то да оквалификује као своје изворно.

Кажите које године је то могло бити?

Горан: То је било прије него што сам се ја родио, шездесетих година, док је отац момково.

Да ли је то било прије Илије и Марка?

Горан: Да сигурно, убједљиво прије Илије и Марка. То што се свирало у двије жице, двије виолине, то је остало документовано као Калесија, сматрам да је то и прије датирало а Смолућани кажу да је то Дубошница, они су знали да свирају, радили су виолине, то су купили од нас и документовали, а наши нису знали то да сачувају.

Када смо били код Илије и Марка, они кажу да су Станоја Марковића слушали док су били мали.

Горан: Ја сам критиково старије који свирају виолину што то нису овјековјечили да је то наше, ја сам прихватио да чувам обичаје нашег краја и да то пренесем на дјецу која то хоће.

Волио би да се чује коло у двије виолине, и да неко каже то је „озренско коло“, али оно није проведено кроз књиге да је то озренско коло.

Мој колега Мићо, група „Бараба“ изворне, од њега сам добио информацију да права озренска ношња је чисто бијела и да озренске кошуље које су носили мушкарци мора да има тасле², као права кошуља, не распуштана као посавска, прије није било пуно веза а касније су жене почеле да убацују по рубовима.

Што си рекао да је једна страна Озрена свирала једно а друга страна друго, која су то мјеста на Озрену?

Горан: Села маглајске општине су била пуно популарнија са изворном музиком од осталих села озренског краја, завидовићка општина је била исто добра. Моја лукавачка општина су били слабији, имала је само једну изворну групу „Озренски извор“ (Горња Бријесница, Тумаре).

Лукавачка села су: Пањик, Тумаре, Бријесница Горња, Ступари, Пурачић (муслиманско село).

Око Маглаја су села: Крсно Поље, Раковац, Пакленица, Бочиња, Стријежевица. А око Заводовића су села: Возућа, Гостовића, Стог.

И ту су се свирале двије виолине?

Горан: Да ту су се свирале двије виолине, и двожице, маг-лајска општина и Завидовићи, они су имали више изворни група.

Лукавац и Грачаница су свирале слабије.

Са петровачке општине или грачаничке су биле популарне „Шуге“, касније су се испоставиле да су то „Сочковљани“, они су међу првима из тог краја. Из Возуће су били браћа Веселиновић. Озрен захвата шест општина: Добој, Тузла, Маглај, Грачаница, Бановићи, Завидовићи.

Када си ти Митре почео да свираш?

Митар: Не знам тачно, као дијете сам се верао уз шаргију, мој отац је био добар шаргијаш и јако популаран, њему су долазили из Радио Сарајева да га сними.

Са пет-шест година сам имао једну малу тамбурицу и помало свируцко и уштиваво према очевом слуху, кад он свира и пјева ја сам на високом тону, и мало пјевушио за њим. И онда се та моја шаргица дотрајала, покварила а у међувремену је и отац умро, када сам имао седам година.

Отац је имао велику шаргију, и она је нестала, одређене барабе су је украле а мајка је сакрила у пушници на тавану, сазнао сам касније које али никада нисам добио назад ту шаргију. Касније када сам имао десет година (1965) стриц ми је купио нову шаргију у Тузли коју он није чувао па ми је покисла и мало се искривила, када је донио мени она је једва свирала а после јој пао реп и није могла никако да свира, па сам покушао да то поправам, да би испегло тај реп морао сам отворити даску, да је одлијепим али сам је оштетио, састав репа није био какав треба па сам одлепио и реп и нисам ништа добио.

Па сам на тавану нашао таслак за држалицу од клијена и од њега сам направио реп, а касније сам нашао и врбову

даску и направио и даску и склопио себи шаргицу, па сам направио каналицу (стари начин везања прагова) и повезао те прагове.

Нисам записао гдје су који прагови били (био сам дијете) па сам у глави морао сложити неке тонове како би поредо ту љествицу, скалу. Када сам нашао први и други тон онда сам тражио октаву, онда сам према слуху поредао остала поља, и направио какав-такав инструмент.

Шаргија се штима исто као и виолина, прве двије жице иду једнаке и на висину Г, а трећа (и четврта ако је инструмент са пет жица) на висину Ц, а задња се штима на висину Ф.

Са својих 11–12 година сам лијепо свирао, чак и у колу које је бројило 100–200 људи. Били су сеоски вашари у Мачковцу код цркве за Васкрс, свих седам седмица поста, недељом су били вашери, Петровдан, Велика Госпојина.

Када су биле “лиларине” тада је био највећи вашер у нашем крају на Жутавци, Молитвишту, и ту је било пуно свирача, било је натјецање, ко је био бољи свирач његово коло је било веће, то се тада тако мјерило. Тада је био популаран Војислав Гудураш.

А ја сам имао колегу који је свирао виолину заједно са мном, били смо млади 12–13 година, али смо били најпопуларнији.

Свирао сам на свадбама, шљеменским, прелима, курбанима.

Свирао сам у селима: Пушковац, Пирковци, Лопаре, Мишино Село, Тутњевац, Вукосавци, Тобут, Мезграје па све до Тавне. Прву већу, озбиљнију шаргију ми је направио Незир из Брчког.

Лазо Тешић из Колимера, био је мој колега, виолиниста и заједно смо свирали. То је било 1965 и тада је заједно свирала шаргија и виолина.

Интересује ме када су заједно свирале шаргија и виолина?

Митар: Био је на Мајевици тај Лазо, и још један момак из Лабуцке, и била је заступљена виолина и шаргија. Ја и Лазо смо имали посебни штим: кад је на шаргији трећа жица тада је на виолини прва жица.

Јесте ли користили називе бугарије, карадузен?

Митар: Бугарица је између тамбурице и шаргије и има три жице. Шаргија је постојала и прије шесто година, у осмом вијеку. Од шаргије је постао саз, када се прави саз зависи од величине кутле, од првог пердета до петог 47 цм, ставља се 22 поља, користи се од гитаре шема и умањи се за 20%, од половине се саз слаже према своме слуху и код сваког мајстора је различито.

На нашим просторима постоји посавка и калесијка шаргија, на Мајевици је калесијски штим.

Седмо, осмо и девето поље се разликује код посавке и калесијке шаргије.

Алекса (Аксо) Јовић (1900–1964) је мој покојни отац и био је велики мајстор за израду предмета од дрвета, и велики шаргијаш.

Мирко Милинковић, свира шаргију тако добро и ако будете имали прилику чућете оно што нисте чули никада до сада.

Станоја Марковић свира на три жице а Мирко свира на све четири жице, што је то божанствено. Мирко Милинковић је 1931. годиште а Бошко његов брат је 1941. годиште. Браћа Бегићи су преузели и снимили пјесму "Село моје" од браће Милинковић и добро су се прославили.

Битно је да је неко први пласирао пјесму.

"Пјесма о Ђоки и Славојки" коју су Бегићи опјевали потиче са Озрена, општина Петрово.

Нова шаргија мора да се испробава и увјежбава неколико сати да би могла да свира у оркестру.

Пушковац је најјачи у пјевању утроје. И свако село има своју популарну пјесму. Код Срба је популаран назив кајда, мелодија, арија.

Досвира се друга виолина, то се терце досвирају. Набаци слушалице на уши, слуша прва виолину и он даје терце себи. Шаргија је једна. Популарно код изворњака да се препјевају народне пјесме. Српско-посавска кајда, у дервенском крају имају српске кајде. На Озрену се траже и пјевају јаке пјесме, има стара Озренска пјесма "Кад погледам низ озренске косе, мога брата рањеног носе" (Јецај први, глас вуче). Двојица са Озрена пјевају посавску кајду, Браћа Марковић. Има разлике између посавског и дервенског пјевања, свако село има нешто различито и по пјевању се оцијени из којег је краја. Озренски пјевачи пјевају посавску кајду.

Браћа Домић пјевају српско-посавску кајду.

Перица Стјепановић је свирао свестрано, свирао је посавску кајду, озренску и према Неретви. Перица Стјепановић је из Врањака код Модриче, свирао је и пјевао у групи "Звуци родног краја", прошле године погинуо на мотору.

Ми ноте записујемо на заједнички ге и према њему одређујемо остале.

На првом прагу шаргије је ас, на другом прагу а, на трећем прагу бе, на петом прагу је це?

Митар: Из Бихаћа људи долазе и траже да им направим посавску шаргију, а тамо се друга музика слуша. Распрострањеност докле досеже изворна музика: сјеверна граница Сава, западна граница би била Босна, Укрина, Спреча, Тиња, значи горе иде Босански Брод, Оцак, Шамац, Орашје, Брчко, овамо Угљевик, Бијељина у скорије вријеме.

Горан: Могла си обухватити Србац и Приједор.

Источна Херцеговина, Коњиц, њима није интересантна изворна музика.

Дио Влашића пјева изворну музику док други дио пјева крајишки. Дио Какња, дио Зенице, а цијело Олово.

Митар: Пјевање утроје и изворњаке ја не одвајам.

„Мајевице, моја преливодо“ пјевају утроје а виолина и шаргија је подлога.

Јово је пјевао, Радивоја Мрки је са мном пјевао, ми смо пјевали утроје и свирала се шаргија.

Сестре Јелица и Мара су биле познате кад и Бегићи.

Мени су долазили људи из телевизије Загреб и да сниме оно што иде у архиву а посебно оно што иде у програм, касније сам чуо да су све дали у програм. Горан има сортиране албуме са изворном музиком, Милинковиће, Барабе.

Коријени изворњака су пјевање удвоје и утроје, пјевање утроје није везано за игру па му се тешко прикључивало и остајало. На Озрену се није ни пјевало утроје, такође и Срби у Српском Подрињу пјевају удвоје, док Срби са ове стране пјевају утроје а Муслимани с ове стране пјевају удвоје и по томе се може видјети поријекло људи и ко је из којих крајева. Било је пјевање удвоје па се онда прикључио прво у колу инструмент шаргија, па када се догодио снимак онда је покренуто у људима стваралаштво још веће иако га је било одувијек. Класификација треба да буде по времену настанка, прва деценија, прво иду стари изворњаци до снимања плоче у времену од '69 до '79, друга деценија слична првој, од '69 до '89. Касете настају почетком седамдесетих година.

Митар: Ја сам прво имао магнетофон са касетом за снимање, прије одласка у војску, значи '74 године.

Када се појавио разглас?

Митар: Ја сам прво користио мегафон, то је било прије седамдесете.

Када се појављује озвучење на вашарима? Бобо из Легенде каже да је то било око '80.

Митар: У Мачковцу на вашару око седамдесетих година је долазио Мићо, свирао хармонику и донио је појачало, а са виолином и шаргијом нисам чуо, не знам.

Горан: Ја се сећам '78 године када је мој стриц правио испраћај за војску био је Бошко Марковић из Смолуће што је свирао виолину, они су свирали на разглас.

Имам предратне пјесме од '80 до '92.

Ритам машине су се појавиле '90, а прије су били бубњеви, хармоника, гитара.

Ја сам слушала на фестивалу у Бијељини са самом ритам машином, нема ни шаргије ни виолине.

Постојале су различите категорије, ко ради старију традицију да се појављује у ношњи а ко ради млађу традицију не мора доћи у ношњи.

Имам ратне пјесме до '96, има доста пјесама са свих страна. Послератне сам подијелила на савремене и оне праве. „Село моје“ пјесму што пјевају Бегићи су препјевале најмање четири групе.

Онда сам територијално дијелила на: посавски (од Брчког до Дрвенте без Орашја), орашко-шамачки, озренски, требавски, спречанско-калесијски подрињско-мајевички. Требају ми називи села која припадају и које групе.

Озренске групе: Сочковљани, Бећари 074, Звуци родног краја, (Владо је са Озрена, Ивица из Жепча, Хрват), Босански жубори (један Озренац Момчило Стевановић, други Хрват Вјекослав), Озренски извори, Дилбери, Браћа Веселиновић, Барабе, Браћа Путић, Глас Озрена, Браћа Марковићи, Дјевојачке успомене, Звук завичаја, Бистри извори, Изворни звуци, Озренски жубори. Озренски славуји (Бошко Марковић из Смолуће је био вођа групе).

*Требавске групе:
Глас Требаве, Мр-
коњићи, Требавски
звучи, Требавске лоле.*

*По чему се разли-
кује Озрен и Требава?*

Горан: Нема пуно
разлике, само што се
Озрен држи високо,
а посавско пјевање је
ниско.

*Шта значи изјеца-
ва?*

Митар: Први пјевач не јеца а задњи јеца. Први пјевач мора
бити сродан са задњим. Лоше пјевање значи да пјевачи нису
добро увјежбани. Главно је да плућима дишеш и да пјевам из
дијафрагме.

Посавско пјевање је ниско, не заводе много и не изјецава-
ју много, да пјевају у строфама. Гељићи имају јако завођење,
они су између Дервенте, Озрена, нашли нешто своје.

Типична посавска музика је Посавска тројка, Браћа Ми-
линковићи, Врањачки трио, Браћа Домићи. Наша српска по-
савска музика се разликује од хрватске посавке музике.

Посавско српска пјесма нема пуно преламања. Бегићи
имају дервенски стил.

Код нас се на Озрену оцјењује ко може пјевати ако иде
уз брдо а снијег под ногама шкрипи и да може отпјевати пет
пјесама а да му грло не зашкрипи.

Горан: Овдје се звале коледари а код нас на Озрену „вје-
шалице“, када идемо од куће до куће.

О овим обредним поворкама причаћемо други пут.

Горан и Митар

*Петар Васић***У СЛИЈЕПЧЕВИЋИМА ОВЕ ГОДИНЕ РОДИЛЕ И
БАНАНЕ**

Сазнали смо, према казивању Милана Митровића, да је Ћунско поље било највећим дијелом у власништву покојног Ђеда Благоја Ћојића. Он је имао око 400 дунума земље. Након Другог свјетског рата власт му је све одузела. Касније су његови потомци успјели скоро све и да врате. Откупљивали су мало по мало, тако да данас имају своје посједе на истом мјесту. Сада то рационално користе уз максималну посвећеност раду.

Благоје Ћојић (1949) и његова супруга Смиља (1953) уз остале послове, узгајају и егзотичне биљке. Ту су: авокадо, маслине (двје врсте—патуљста и обична), лимун, наранџе, мандарине, грејфрут, нар, смокве, банане, кафа, киви, кивано, урма—палме, горка диња, јапанске трешње... Пратећи интернет и информишући се, Благоје засађује и нове врсте ријетког биља. У томе му помажу њихова дјеца која често шаљу сјеме или пелцере ријетких и за нас необичних биљака. Свака наведена воћка већ даје плодове али ту има и стабала која не рађају, као што су еукалиптус, платани, чемпреси... Кад дођете у њихову авлију, посебно лети, зачуђени застанете пријатно изненађени. Осјећате се као да сте у близини, не само Медитерана, него екваторијалног појаса.

– Све је почело сасвим случајно, прича Благоје, има више од тридесет година када сам посијао сјеме лимуна. Рекох, да пробам можда се прими, и примило се, ево то је стабло које се стално кити новим плодовима.

Банане

Поморанце

Киви

Благоје сам сије и калеми. Имао је дрво јаје (облик, боја и величина јајета) које кад роди плодови му личе на јаје, а тако се и зове у складу са изгледом. – Кад се расијече има жуманце, пуно сјеме. То ми се осушило али набавићу ја опет – каже Благоје.

Стабло авокада

Саднице кафе

Нема стручне литератаре, самоук је али користи интернет. Младице, каже, донесе с мора калеми их на дивљаке. Авокадо му је никао из кошчице плода. Претежно је све из плодова.

Почео је прво са лимуном, који је засадио прије 30 година и сада му је то стабло дебљине око 15 цм. Имао је и ананас али му се осушио а био је почео рађати и он. Смиља му у свему помаже, залијевајући стално биљке, нарочито када су биле велике врућине.

Распукли кивано

Вријежа и плодови кивана

Перуанска јагода

Горке диње

У зимском периоду Смиља и Благоје унесу своје биљке, у кућу оне које су нижег раста, а у велику шупу, оне високе. Стабла банаана мало и скрешу да би могле стати у шупу.

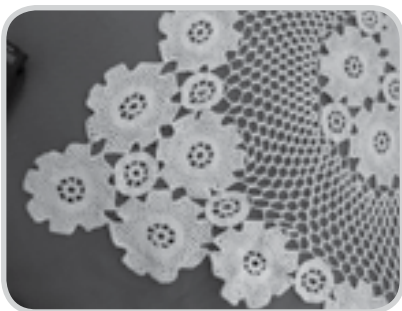
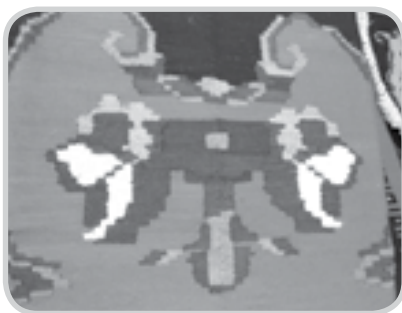

Воћке у топлом склоништу током зиме

Смиљине рукотворине

Смиља је, и поред свакодневних напорних пољопривредних и домаћичких послова, годинама спремала своје ручне радове. Прела, ткала, везла и плела да би постигла завидну количину разноврсних ручних радова. Ту су дивно украшени ћилими и шаренице у разним бојама и са орнаментима који се претежно могу видјети у подмајевичким селима. Чини ми се да нема „мустре“ коју Смиља није снимила и пренијела на свој ћилим, односно шареницу. Исто се може рећи и за ткане торбе са поклопцима, па откани и везене пешкире, столњаке, таблетиће, зидне украсе, крпе и остале рукотворине.

Мали избор Смиљиних ручних радова

Разговор с поводом

Разговор с поводом

Марица Лакић и свештеник Небојша Драшкић

Чему човјек више служи, тако почиње и да зрачи

Свештеник Небојша Драшкић непуне двије године службује у Брчком. Мало времена да се сагради храм, да се направи нешто капитално. Ипак, његов долазак је дао једну посебну ноту вјерском па и друштвеном животу Срба у Брчком. Отац Небојша је активан у СПКД „Просвјета“, у парохији Српска варош покренута је школа иконописа, а при храму Успенија Пресвете Богородице ради црквени хор „Свети краљ Стефан Дечански“.

Новине које су настале његовим доласком повод су за разговор са овим младим свештеником, школованим у Украјини, предузимљивим и предусретљивим, од Бога дарованим лијепим гласом. Управо тај глас и прва богослужења оца Небојше у Брчком изазивали су код вјерника велику радозналост: ко је нови свештеник, одакле је, откуда баш он овдје.

Оче Небојша, Ви сте протонамјесник, старјешина Црквене општине Брчко. Ово је Ваше друго мјесто службовања, а претпостављам и напредовање у служби, награда за оно што сте учинили?

Моја прва парохија је био Српски Брод, после Брода сам по потреби службе добио на опслуживање прву брчанску парохију. У цркви свештеници се премјештају са парохије на парохију по потреби службе, а и по заслугама свакако напредују у служби.

Колико сте година имали када сте рукоположени и како је изгледао почетак Вашег свештеничког дјелања?

У чин ђакона рукоположен сам 14. августа 2004. године у храму Успења Пресвете Богородице у Братунцу, а у чин презвитера сутрадан 15. августа у храму Покрова Пресвете Богородице у Старом Угљевику. Интересантно је да су оба храма у којима сам службовао управо посвећени Богородичним празницима: Покрову и Успењу Пресвете Богородице. По завршетку школовања одмах сам се оженио и шест дана потом је уследило рукоположење, тада сам имао пуне двадесет три године. Послије рукоположења неко вријеме сам провео на пракси у манастиру Светога Василија Острошког, а потом сам био распоређен на парохију. Иако сам се школовао и припремао за свештеника, првих дана оно што ми се дешавало изгледало ми је нестварно, млад по годинама и одједном ми се повјерава тако важна улога духовника који ће имати важну улогу у животу многих људи. Био сам уплашен од тог новог почетка. Као ђак сам ватру посматрао са стране, сада сам био у ватри, али уз Божју помоћ брзо сам прихватио реалност и схватио да је наше само да се трудимо и Бог ће благословити тај труд који ће касније донијети многе плодове.

Шта бисте издвојили као посебно значајно што сте направили у парохији Брод?

Парохија Брод је за мене посебно значајна, управо зато што сам ту почео да се изграђујем у свештеничкој служби. Тамо сам се изградио као свештеник. У Брод сам дошао 1. октобра 2004. године и постављен сам за пароха прве бродске парохије. Црква у Броду, посвећена Покрову Пресвете Богородице, била је међу првим у рату порушена. Кад страдају цркве страда и народ. Многе су борбе на том простору вођене, многи је народ страдао. Куће су порушене, народ је осиромашео, у вријеме мога доласка живјели су на рубу егзистенције. Стало се са градњом велелепне цркве јер није било услова, а

ни материјалне могућности да се настави даље. Ја сам се са својом породицом уселио у стан од 40 квадрата који се водио као алтернативни смјештај. Богослужења смо обављали у једној рушевној згради. Та је зграда била некада кино-сала која је иако у рушевном стању била оспособљена за богомољу. Простор је био пун мема и влаге, привремени кров прокишњавао. Послије сваке кише скупљали смо кишницу из најлона који су били постављени да би зауставили воду, да не би даље прокишњавало и правило штету. На прозорима умјесто стакала били су најлони, импровизовани иконостас и престо, али то ништа није сметало да та и таква богомоља буде пуна вјернога народа сваке недјеље и празника. Бога народ слави и Богу се моли. Након двије године, уз огроман напор, довели смо нову цркву у стање да се може у њој богослужити. Убрзо сам по благослову епископа основао Светосавску омладинску заједницу, прву у Архијерејском намјесништву дервентском. Цркву смо завршили 2009. године када је и освећена. Поред тога смо обезбиједили и светосавско-парохијски дом, направили простор за продају и паљење свијећа, оградиле порту кованом оградом, у Сијевцу завршили спомен-капелу посвећену сијековачким жртвама, направили светосавски дом. Могло би се рећи да је то моје службовање у Броду протекло у духу градње материјалне цркве, али и духовне. Владика Николај то најбоље каже: "Не градимо ми цркве, оне граде нас." Све што је настало у то вријеме је дјело Божје, нека му је слава и хвала, који је дјелао и градио преко добрих људи, вјерника, црквених одборника и на крају нас свештеника: оца Јове Бановића и мене. Све је то утицало на мене, тако да могу да кажем да је најзначајније то што сам на крају изградио себе уз помоћ Божју и помоћ добрих људи.

Двије године су мали временски период за реализацију значајних пројеката и идеја које, сигурна сам, имате на уму али ипак како бисте оцијенили вријеме службовања и старје-

шинства у Брчком: јесте ли задовољни оним што сте учинили, оним што сте започели? Шта су највеће препреке?

За ово вријеме мога службовања у Брчком остварили смо неколико пројеката од којих је свакако значајно поменути оснивање црквеног мјешовитог хора "Свети краљ Стефан Дечански" исто тако и оснивање школе црквене умјетности "Небеска царица". Планирамо реализовати још неке пројекте, али је за све потребно вријеме и услови. Мислим да је врло важно стварати добар амбијент око цркве и спроводити пројекте који окупљају младе људе тако да кроз тај рад имају прилику да упознају Васкрслога Господа. Колико сам успио у свом раду, то ће оцијенити вјерни народ, а ја мислим да увијек може боље. Што се тиче препрека у сваком послу их има па и у овом нашем позиву. Свакако да сам их имао, али како каже Свети апостол Павле: "Све могу у Господу који ми снагу даје." Важно је одржати се у вјери, имати смирења и свакако никада не одустати, него узети крст свој и непоколебљиво наставити даље и тако се може превазићи свака препрека.

Град Брчко, односно дистрикт Брчко је специфича средина, праћена са многих инстанци, од највиших међународних до локалних. Према Вашим сазнањима да ли Црква има посебан однос према овој средини и колико је то за Вас било оптерећење а колико подстрек?

Добро сте примијетили да је Брчко дистрикт посебна средина која се по својој организацији у доброј мјери разликује од других средина и средине гдје сам раније служио. Црква се мора прилагодити таквом устројству и због тога вјероватно Црква има посебан однос према овој средини или нешто другачији него у другим срединама. Овдје све вјерске заједнице имају посебно мјесто у друштву и као таквима придаје им се значај и доста пажње. Велики је изазов имати тако значајну улогу у друштву, велики је подстрек достојно одговорити на задани задатак. Оно што је подстрек у исто вријеме је и велико

оптерећење, али то је наш позив, сами смо га бирали и морамо се трудити да будемо достојни свога избора.

Неки ревностан вјерник, ако дозвољавате да се тако изразим, могао би нам замјерити да сувише пажње придајемо световним, материјалним темама. А то је изгледа неизбјежно. Неки кажу, из најразличитијих побуда, да је данас уносно бити свештеник. Шта је Вас навело да се „вјенчате са Црквом“?

Они који мисле тако и говоре вјероватно имају и добре разлоге за то. Да би се неко одлучио за такав пут потребно је имати призив Божји то је оно што човјека наведе на такав пут. Неки на том путу истрају и достојно изнесу свој крст, неки посустану. У сваком човјеку леже двије стране, добра и лоша. Чему човјек више служи, тако почиње и да зрачи, па га људи доживљавају као човјека или као нечовјека. То важи и за свештеника, суд народа је највећи суд на земљи.

Отац сте троје дјеце, а великом броју вјерника, посебно младих и духовни отац. Вјерујем да за све имате довољно љубави али имате ли времена да одговорите свим обавезама и посветите се онима који су упућени на Вас?

Времена има колико има, трудим се да га потрошим на најбољи начин. Супруга Милијана и ја Богу хвала имамо троје дјеце: Марију, Теодору и Николу. Породица ми много значи. За вријеме школовања чуо сам једну изреку од једног професора који каже да је падаја пола попа. У животу и за вријеме овог мог свештеничког служења увјерио сам се да је то заиста тако. Велика је обавеза на мојој супрузи која се веома труди да наша породица због мојих обавеза не трпи, она ми је огромна подршка, велики борац и подноси велику жртву да дјеци пружи љубав и пажњу коју дјеца потребују. Народ се хвала Богу враћа цркви, самим тим су и обавезе свештеника веће, више је потребе за исповијестима, духовним разговорима, за све то треба имати вријеме и стрпљење.

Зато је свештенику веома важна подршка попадије – супруге која зна да прати свештеника и заједно са свештеником, својим мужем носи терет свештеничког позива.

Честитост, одговорност, пажња и брига, позивају човјека да одговори истом мјером, рекао је неко. Чини се да све ове особине иду уз Вас. Да ли је то „повратна информација“, да ли су Ваши парохијани такви?

Какав народ, такав свештеник. У мом случају народ је бољи. Господ Исус Христос као Првосвештеник нас учи какви свештеници треба да будемо. Свештеник ако непрестано има тај примјер пред собом он ће непогрешиво водити народ који му је повјерен. Наш народ је прошао кроз многа страдања, у тој невољи човјек се окреће Богу. Дуг период је црква била на маргинама и сад је потребно вријеме да оно што је падало низбрдо дуги низ година, сада треба бар три пута толико да дође на оно мјесто одакле је почело падати. Вјера се код нашег народа у најчешћој мјери поистовјећује са традицијом, потребно је вријеме, треба сијати и сјеме ће дати многе плодове који су већ сад видљиви. То је за нас свештенике већи подстрек да још више радимо и још више сами себе усавршавамо. Што се народ више утврђује у вјери то више народ и од свештеника тражи и управо то свештеника држи духовно будним.

Кажу да свештеник није свештеник само у храму или за вријеме богослужења већ сваког часа и дана свог живота. Шта то значи из угла једног младог човјека као што сте Ви?

Свештенички позив је заиста узвишен позив. Свети Јован Златоусти говорећи о свештенству пише: „Свештениково дело извршава се на земљи, али се сврстава међу небеске чинове, јер га не извршава ни човек, ни анђео, ни арханђео нити било која друга створена сила, него сам Утешитељ“ („О свештенству“). Поредећи свештенство са многим другим дужностима, свети оци сматрају ову узвишенијом, јер друге

службе помажу људима да разреше овоземаљске проблеме, док их свештенство води ка обожењу. Говорећи о свештенству један професор је рекао једну ствар која ми се урезала у сјећање: „Свештеник мора бити транспарентан за Христа“, а то значи да својим ликом, радом, дјелима не смије заклонити Христа, него управо супротно да Христос зрачи кроз свештеника, да људи гледајући свештеника препознају Христа, да гледајући ученика препознају најбољег Учитеља, да гледајући војника препознају најбољег Војсковођу кога је видјело сунце небеско. Свештеник био у цивилу или мантији увијек је свештеник, на себи носи благодат свештенства и треба се старати о чистоти свога живота како би био добар примјер онима који су му повјерени да се духовно стара о њима.

Испуњено обећање дато дједу

Рођен сам у Тузли 1981. године као једино мушко дијете у породици од нас петоро дјеце. И отац и мајка жељели су мушко дијете, како су говорили да се лоза настави и да има ко да преузме славу. Бог нас непрестано учи да човјек снује а Бог одређује. Било како било кад сам се родио била је свеопшта радост у породици. Када су ме крстили, свештеник знајући за њихову жељу и насталу радост, благословећи ме, рече мојој мајци: „Кад сте толико жељели мушко дијете и Бог га даровао, нека ти овај син буде свештеник.“ Моја мајка је одговорила: „Из твојих уста оче у Божје уши.“ И ето тако и би.

Моји дједови и баке су били веома побожни. Покојни дјед са очеве стране, Душан, Бог душу да му прости, живио је 104 године, посљедњи рат је био трећи рат који је за живота запамтио. Сјећам се да ми је дјед једне прилике тражио да му обећам да ћу бити свештеник и ја обећам. Како сам одрастао више сам тежио да упишем војну школу. У вријеме

завршавања мога осмогодишњег школовања у Босни је још био рат. Отац ми је у рату страдао и остао тежак инвалид прве категорије 100%. То је вјероватно утицало на мене, на моје сазријевање, па и на неке ставове које сам касније имао у животу. То је утицало и на моју одлуку да упишем Богословију. Такву моју одлуку подржали су моји родитељи, отац Недељко и мајка Стака, и свештеник Вељо Димитрић који ме је послао у Богословију. Свима њима као и мојим сестрама Снежани, Славици, Нади и Драгани дугујем велику захвалност за подршку и помоћ коју су ми пружили за вријеме мога школовања. Богословију Светога Саве сам уписао у Београду, а потом кијевску духовну академију у Украјини. Ето то су били моји разлози да се вјенчам са светом црквом. Надам се и Богу се молим да ми Бог да снаге да достојно изнесем свој крст.

О. Небојша, први с лијева

Поезија и проза

Милан Ракуљ

Из књиге „Глуви путник“

Бранково коло

Сремски Карловци 2010.

Узалуд ми се уносиш у лице,
Обесхрабрујући гласу разума,
ја сам класичан модел скитнице,
неименовани чувар локалног друма,

пусти ме да владам улицама,
у мом скромном кружном путовању,
да пркосим затвореним границама,
далеком свијету и новом свитању

да громове хватам зубима,
да ми кишница брише име,
да умрем у сопственим мислима
и да васкрснем у туђим, пусти ме,

немој да причаш, више не чујем
савјете за манипулацију мог хода,
не желим да слушам, сад путујем
гдје год ме може понијети слобода;

у јефтине љубавне промоције,
у мрачне буцаке влажних соба,
у кафанску буку прљаве провинције,
у паклено тиху атмосферу гроба;

напуштам те моја здрава памети
што би ме коштала обичног живота,
тачке с најмање бодова на мети,
несрећне кугле седмичног лота;
из пробисвјета ограниченог покрета,
из мртваца ког ништа не боли,
из птице скраћеног лета,
изаћи ће дух који путује и воли.

ПОРТРЕТ МОДЕРНЕ ЖЕНЕ

Обрве почупане складно
изнад очију занесених,
лице јој због нечег гладно,
читам са усана снених.

Бујна коса од заставе дужа,
њена фарба мало јој смета,
фрћка попут кућице пужа,
усправним грудима шета.

Трепавице ђаволски црне,
изгледа и оне природу хуле,
тротоаром ногама срне
хита јеленима што у њу буље.

Под пудером лежи скривен
њене љепоте пуни сјај,
капак би јој сад умивен
открио сав потиснути очај.

Отисак њеног кармина,
тај дар од неба самог,
као да слути са суморних висина
да никад није на тијелу право.

НА МЕНЕ НИКАД ПОНОСНИ НИСУ БИЛИ...

На мене никад поносни нису били
људи којима сам по рођењу драг,
у разне боје они су ме бојили
само да нисам, као што јесам наг,

напољу свијет сурово преживљава,
рекоше ми да гоље махом страдају,
јакe људе фарба од рђе одржава,
једни се уздижу тек кад други падају

клање за боље, борба за љепше,
слијепо нас воде правила неписана,
у ватру бацају или тјеше
мајке своја чеда богом дана

треће не постоји све док им она
капају њеђно из сузнога ока,
видио сам прође оваца пар вагона
за жртвуу славу такозваног пророка

како су само зуби гладни и оштри
старе мајке омиљеног дјетета,
обилато крдо у њега тупо мотри
спремно да му буде вечера света

ланац исхране око врата сужњих
кроз њега и ја једном ћу да измилим,
а до тада ћу се питати уста пуних
шта и кога то једем када већ живим.

АНОРЕКСИЈА ДУХА

Из обиља хране за столом инспирације
постављеном за милионе гладних
мене крију свакодневне асоцијације
најбједније трпезе ноћи сабласних.

Од јутром испуњеног птичијег ваздуха
створеног само за уши људи радних
мене прогоне оштећеног слуха
вибрације ових времена гадних.

Из висина неба и дубина мора
здравог погледа плавила мамних,
мене одводи устајало чекање зора
плутајући у понору порока тамних.

Са пута јунака свјетских анала
за просјечног сањара чуваних,
мене будног воде пречице ала
због неписмености слично једноумних.

У овом дому недостатка остварења,
анорексија духа - отаца некрштених -
мене заразује тровањем идеја,
из разлога овој причи познатих.

РЕВОЛУЦИЈА ОПИЈЕНИХ

Знам човјека који зна човјека
а нико од нас за Бога не зна,
сву тројицу тихо грије нека
позната нам господа тријезна

Јер она зна да је наше знање
за њихову просту власт само дим,
она коју одржава стање
потлачених опијата им,

она што опија будућношћу
гдје нема разлога да се буну,
гдје добијен нашом смрћу
она у добру свој рачун пуни

Ееита преко ноћи стасала
из блата гдје се ми сад ваљамо;
нек јој је, кад се буде враћала,
на помоћи онај ког не знамо.

Милан Ракуљ рођен је у Ливну 5. децембра 1985. године. Боравио је у Гламочу до 1995. Након тога живи у Бањалуци. Апсолвент је на Филолошком факултету на Одсјеку за српски језик и књижевност. "Бранково коло", објављује његову књигу поезије "Глуви путник" 2010. Исте године књига бива награђена наградом "Стражилово" за најбољи пјеснички првенац написан на српском језику.

Ненад Грујичић, рецензент Глувог путника, о овом младом пјеснику каже између осталог: „Појава Милана Ракуља на савременој српској песничкој сцени веома је драгоцен у односу на наплавину тзв. поезије тихог геста, која настоји да утули жижак надахнућа и рециклује беживотне слике са пластичним трњем херметичне артифицијелности. Милан Ракуљ је песник који обзнањује и обнавља златоносну жилу куцавицу наше боемске (и стражиловске) поезије додајући јој, наравно, валере сопственог живота и искуства, суза и невине крви, пркоса и мегдана. Он је аутор који унапред има формирану слику о мисији песништва и позицији песника у свету; не одустаје од боемског проседеа, усавршава га и живи, показује и носи као заставу у свакодневној тутњави живота.“

Жељка Јовичић

КАД ЈЕ ЖИВОТ БИО РОКЕНРОЛ

Раних седамдесетих прошлог вијека били смо дјеца, расли смо и ишли у школу у нашој малој лијепој, слободној и несврстаној земљи источно од запада и западно од истока. Током шездесетих када смо рођени изредали су се бурни догађаји из ере такозваног хладног рата и блоковске подјеле свијета: кубанска криза, „прашко прољеће“, америчко-вијетнамски рат, студентски протести 1968., убиства Кенедијевих, Мартин Лутер Кинга, али све то скупа нас се није тицало јер смо у то вријеме били грађани свијета, имали смо своје братство и јединство народа и народности, свој покрет несврстаних и политику мирољубиве коегзистенције. Тако су свјетски моћници тада ријешили балканско питање. Учили су нас да треба да чувамо тековине револуције и народноослободилачког рата, а ја сам се у то вријеме питала како тата може да гледа ТВ Дневник кад је то најдосаднија од свих емисија на свијету. Ништа од оног о чему су тамо причали нису били наши проблеми, сва зла и ратови су се дешавали другима, а ми смо сви имали бесплатно школовање и лијечење, наши родитељи су имали сигурна радна мјеста и чекале су их заслужене пензије. Стално су отворане нове фабрике у којима су се производили наши „Алпина“ сокови, наше чоколаде „Брацо“ и „Сека“, бомбоне „Декстроза“ и „Високи Ц“. Телевизија нам је приказивала домаће серије „Отписани“, „Капелски кресови“, „Салаш у малом рити“ и домаће ратне филмове у којима смо могли видјети и холивудске звијезде.

Нарочити феномен у нашој земљи је био добровољни рад и омладинске радне акције, настао у разрушеној земљи непосредно по завршетку Другог свјетског рата када је почела

изградња пруге од Брчког до Бановића. Данас дјелује потпуно невјероватно постављање шина и пробијање тунела кроз Мајевицу без механизације, помоћу ручних колица и крампа. На овај или онај начин та ће пруга многим од нас бити судбина, а пар деценија након изградње па све до данашњих дана она ће постати метафора нашег колективног пропадања. И пруга и омладинске радне акције, дочек штафете младости при проласку кроз град, фестивал „Млади градитељи“ – све је то остављало трага на дјечи и омладини седамдесетих, али тада као и сада дували су модни и културни вјетрови са запада. 1970. Пол Макартни је објавио да чувени рок састав The Beatles више не постоји. 1977. умро је краљ рокенрола Елвис Присли, а 1979. године је приказан филм „Коса“ Милоша Формана који је изазвао одушевљење код младих, дијелом због радње, дијелом због музике из филма. Лудовали смо за фармеркама и рокенролом. И док је шездесетих било веома тешко купити фармерке код нас и скоро да је то била привилегија оних који су имали родбину у западним земљама, нашим родитељима је та куповина била олакшана одласцима у Трст и чувени Понте Росо. Иако мени то тада ништа није значило, сјећам се да су они нешто старији од мене инсистирали на фармеркама са ознаком Super Rifle i Cartera. Новокупљене фармерке су се одмах бјесомучно рибале четком да би што прије попримиле изглед као код холивудских шмекера типа Џемс Дина или Елвиса. Биле су модерне јакне маслинасто зелене боје које су звали „американер“ и на којима је као и на мајицама често могао да се види лик легендарног револуционара и борца за људска права Ернеста Че Геваре. Седамдесетих се још причало о чувеном рок концерту у Вудстоку одржаном августа 1969. на који је за три дана дошло око пола милиона посјетилаца, а на који се ишло не само због рокенрола него и из убјеђења и протеста због вијетнамског рата. У земљи у каквој смо ми тада живјели подразумијевало се да

постанеш дио нечега тако позитивног као што је антиратни покрет и борба за мир у свијету.

Младост је сама по себи бунтовна. Кад ниси ни велики ни мали, кад заправо тек почињеш да учиш школу живота и да мислиш својом главом, обавезно је да се стално против нечега буниш јер у супротном постоји велика опасност да „носиш како ти га скроје“. Буниш се против одраслих који те стално нешто „гуше“, против једноумља, неписаних правила, поремећених бјелосвјетских умова који би да господаре животом, смрћу, твојом судбином и овом цијелом апокалиптичном цивилизацијом, против разних –изама, против глупости.

Генерације које су одрастале уз рокенрол нису имале на располагању интернет који је све садржаје учинио доступним без много труда. Умјесто тога, куповале су се плоче и касете или си имао на располагању радио и рок-часописе попут „Цубокса“. Упркос свему, ентузијазам у прикупљању информација, текстова пјесама или набавци плоча био је огroman.

У нашој кући увијек се чула музика. Имали смо радио са грамофоном „Симфонија аф“ тако јасан и гласан какве више не производе, чини ми се, као што ми се чини и да је шум игле на грамофонској плочи давао неки нарочити шарм звуку који се изгубио са појавом касета и касније дигитализацијом. Родитељи су имали солидну колекцију грамофонских плоча са изворним пјесмама које су све рјеђе слушали од момента кад су ми пред полазак у школу купили сингл плочу Здравка Чолића „Она спава“, а нешто касније и „синглицу“ Бијелог дугмета „Ето, баш хоћу“ јер су све чешће грамофон укључивали због сестре и мене. Било је то вријеме када није доминирала скулптура или бар не у овој мјери као данас па ми је из раног дјетињства остала драга пјесма са радија „Ал’ тата, ти ме волиш“ која је имала текст примјерен дјечјем узрасту и којом су честитали дјеци рођендане умјесто са Цецама, Јецама и Секама. Тако је моје дјетињство, за које мислим да

је било најсрећније на свијету, уљепшавала увијек музика и допуњавала нашу породичну хармонију и срећу. Осим међусобног разумијевања, поштовања и љубави дијелили смо и друге заједничке љубави попут оних према енглеском језику и музици, које је свако гајио из својих разлога. Родитељи су завољели енглески језик због Џон Вејна и каубојских филмова, а ми због Битлса и рокенрола. Они су били привржени звуцима уз које су расли – шаргији и виолини, а ми гитари. На моју срећу, родитељи су имали разумијевање за појаву тог новог урбаног звука у кући па је настала та чудна мјешавина са изворним мелосом. Од свега на свијету тада сам жељела да научим да свирам гитару, а родитељи су били вољни да ми испуне жељу па су ми купили омиљени инструмент по завршетку седмог разреда основне школе. Музичка школа у нашем граду у то вријеме није имала одсјек за гитару па је требало наћи некога ко би ме упутио у тај чаробни свијет соло свирања и акорда уз још чаробнији звук гитаре. Музика је спонтано постала саставни дио мог живота и нешто без чега би ми свијет био много мање лијеп јер сам њоме окружена од рођења захваљујући родитељима. Зато ћу се цијелог живота сјећати са дубоком захвалношћу и поштовањем свог учитеља гитаре.

Драган Живак био је дјечак из комшилука, момак са гитаром, сањар, поета, дијете жељезничара и најстарији син наших кумова. Рођен је у Коњицу 19. новембра 1961. У Брчко је дошао са родитељима 1966. заједно са још двадесетак породица из Херцеговине када се на жељезници у Брчком указала потреба за том врстом кадра. У наредним годинама породицама жељезничара од предузећа су додијељени станови у насељу Ново Брчко недалеко од жељезничке станице, а Драган је постао ђак основне школе „Јеленка Воћкић“ (данашња Прва основна школа). Био је даровито и креативно дијете. У наш град су 1971. допремљене двије дизел локомотиве да би

у будућности потиснуле из употребе такозване парњаче те су због тога наши очеви почетком седамдесетих провели годину дана у Сарајеву на школовању. Драган се заинтересовао за очеве забиљешке са наставе па је као основац нацртао шему рада и израдио макету дизел локомотиве. Сјећам се са колико одушевљења је мој тата причао о томе и колико пријатно је био изненађен Драгановом очигледном надареношћу. У школи „Јеленка Воћкић“ објављиван је ђачки билтен „Наша крила“ у ком је 1975. године у прољеће поводом 7. априла Дана ослобођења града штампана Драганова пјесма која, на жалост, није сачувана, али се сјећам да је имала пет или шест строфа, да је говорила о бомбардовању Београда 06. априла 1941. и борби за ослобођење од окупатора и била врстан рад за једног основца. Наравно, то није једини Драганов рад који је објављен у том билтену, али су остали објављивани прије мог поласка у школу.

Драган Живак

Попут наших очева, и Драган се одлучио за ни мало лак и веома одговоран посао машиновође па је уписао Жељезничку индустријску школу у Сарајеву. Наставио је да пише пјесме и свира гитару и са неколицином пријатеља оформио рок групу коју су назвали „- 13“ и тако се придружио хиљадама припадника рок генерације који су проводили своје

Драган Живак

слободно вријеме увјежбавајући домаће и свјетске хитове, али и властити репертоар уколико су га имали. Било је то вријеме када су настале и активно дјеловале све најзначајније рок групе у бившој држави: Атомско склониште, Леб и сол, Бијело дугме, Азра, Рибља чорба. По квартовима и школама су стварани рок састави који су наступали на разним манифестацијама, такмичењима, радним акцијама, гитаријадама, а неки су имали ангажмане у кафићима и дискотекама. Осим свирања ритам гитаре у групи, посебно је значајан Драганов ауторски рад на музици, стиховима и аранжманима. И сада као и тада мислим како је било племенито и несебично да је један момак који је имао свој сасвим други свијет, дјевојку, другаре, припреме за одлазак на гитаријаду имао времена и стрпљења за дериште попут мене. И ако се досађивао онда кад су ми хватови за поједине акорде изгледали немогући, никада ми то није показао.

Прошле су године и дошло је вријеме када сам свирање гитаре замијенила припремањем испита. Небројено пута је Драган возио воз којим сам путовала на факултет па смо се често виђали на станици. У међувремену се оженио. Сјећам се да смо се срели једне децембарске вечери 1987. у центру града код зграде МУП-а када нам је насмијан и пресретан саопштио да се управо враћа из породилишта и да је постао отац. Нисмо тада могли наслутити надолazeће ужасе рата, нити знали да ће се Луцифер јако брзо уселити у наше животе, а ми утонути дубоко у свој властити Weltschmerz. Свјетски моћници су припремили ново рјешење балканског питања.

Осмог августа 1992. нестала је могућност да се икада више сретнемо, да као некад давно заједно свирамо и пјевамо и да тај лијепо васпитани момак, научен да поштује старије, понуди мојој мајци да је одмијени у чекању испред неког шалтера као што је имао обичај да уради. Заувијек је утихнула Драганова гитара, заклопљен роковник са пјесмама које је писао, а овај град постао много мање лијеп без тог добродушног момка.

*Драган Живак***Ток**

Ако се некад прекине ток
и живот исплете луде ствари
зажмури на око, направи скок
прескочи боли и не мари.

Прескочи буру, потисни слутњу
Немој да одеш са првим пљуском
Прекини врпцу, уплови у шутњу
Немој да плачеш над судбином људском.

Пусти нек стихија однесе
И оно мало проклете наде
Док ти други кашу мијесе
Пљуни на све што се пљунути даде.

Не причај много, само се смијеши
Нек други у мутном лове
Неко ће једном све то да ријеши
И отплови, отплови у своје снове.

Некад

Некад кад изблиједје слике и лица драга
У сновима мојим лудују демони
И ноћи без циља проводим сам
Пијем само црна вина
И немам коме да се дам.
Руке, руке на растанку
Немам коме да дам.
У сновима мојим лудује
Демонско сјеме зла
Живот ником ништа не дугује
Питам се ко сам ја.
Сањам руке, руке на растанку
И њежност у очима
Мисли ми плачући шапућу
Кажи ми ко сам ја.
Немоћан сам да учиним
За тебе било шта
У мене се уселио из снова
Демон сла.

*

Јутра горка од киша
Небеских мора плач,
Рука зоре ме милује
Оштра к'о ђаволов мач.

Носим блуз у њедрима
Кишу туге и посљедњи пад
Рука зоре ме милује
Оштра к'о чемер и јад.

Јутрос те нема у мислима
Само у срцу ниједи бој
Ова ме зора повриједила
К'о твоја рука у његовој.

*

Пловио сам синоћ дуго
Кроз празнине своје душе
Нашао сам вријеме друго
Тамо гдје се снови руше.

И кроз мрак, црн к'о гар
Плазио сам попут змије
Нађох луду како стар
Увенуле очи крије.

Плакао сам дуго с њиме
Љубио му очи нијеме,
Рекох њему своје име
Судбине сам клете сјеме.

Нек' оживи име мога града¹

- Борбе – давне
пуне крви,
и јаука што се слама,
на пустињи голе кости
слобода нам обасјава
наше срце, наше очи,
и ријеч пјесника да се срочи
да потјера давне муке
и слобода да да руке,
да управља она нама
као облаци својом кишом
и слободи да пољубац,
оно лијепо, као кришом.

- Рата - туге
тога више нема,
годинама битке су се водиле
за мој вољени град,
у срцу туге и бола
као у облаку тмурном
уз откуцај свога срца
партизан – борац,
сазида у вољеном граду
правде и слободе – велики дворац.

- Чаша пуна среће бјеше
кад 7. априла
партизанске чете
у препуном сјају
као радосно дијете

1) Драган Живак, као ученик IV разреда освојио је I награду за ову пјесму на конгресу поводом празника "Ослобођење Брчког".

уз повике и клике
низ улице промичућ као сјене,
и данас у ноћи искрсну слике,
као давне болне успомене, на сузе,
на стравичне приче из рата, на бол.
И некада давно, за слободу
мога и твога града
борио се као партизан – борац
можда, дјечаче,
и твој вољени тата.
- Као Јеленка Воћкић
с ликом трептаве брезе
с осмехом на уснама,
те вечери слобода се шетала
пуна сјаја,
као Насто Накић
лика радосног дјетета, а срца лављег
или Тамара Беговић
с црном косом
слобода се шетала и јутром
обавијена измаглицом,
и јутарњом росом.

- Ова пјесма нек оживи успомене
на минуле дане,
и свако прво слово ових строфа
нек оживи име мога града,
у вјековној историји наше, домовине
да никада више не буде рата и глади,
страдања и патње,
као што мој тата мени каже:
„Сине, не поновиле се године ратне!“

Блаженка Јовичић**ЗАБОРАВЉЕНА ПРУГА**

Док стојим на мосту
и гледам низ пругу
кроз главу мисли пролазе разне
па осјетим неку неизмјерну тугу
гледајући њене колосијеке празне.

Путовало се возом често
увијек гужва на перонима
тешко је било наћи мјесто
у путничким вагонима.

На станици увијек много људи
машиновође, отправници, путници
у чекаоници, ако нико други
на клупи пијанци и бескућници.

Сад су стално празни перони
затворена врата чекаонице
само заборављени стари вагони
стоје испред жељезничке станице.

Прошетам често до старог моста
одакле је широк поглед на пругу
кад видим шта послјије свега оста
осјетим неку неизмјерну тугу.

Из поезије других народа

Биди МАЂИА

НА ТВОМ ГРОБУ

Десанки Максимовић²

Велики храст
Расте овдје, његова крошња
Баца сјену на сјећање

Ти си велика плоха
Испод зелене траве и бусења

Кад вјетар задува
Из дубине у свемиру
Задува ли њежно над океаном таме?
Ко то слуша?

Твоја тишина
Враћа се свом извору
Као кристални снијег
Тихи су твоји изданци умног узвишења
На рубовима овога храста
Можда ће бити виши...

2) Десанка Максимовић (1898-1993), српска пјесникиња. Њене су пјесме богатог романтичног сензибилитета и посједује осјећај за опис тананих трептаја душе. Главне збирке пјесама су јој "Мирис земље" и "Заробљеник снова". (прим. а.).

ЗА МАРИНУ ЦВЕТАЈЕВУ³

Рекла си да ће људи да те воле
Послије стотину година
Ти си такође писала пјесме
Са кристално јасним сузама
Ко види твоје вреле усне иза њих?
Ко чује твоје жалопојке и уздахе?
Ако је то био начин како их схваташ
И ми смо били са тобом, како смо могли
Зар ти је све то било толико тешко?

Ко каже да ће бити потребно сто година?
За неког да те потражи
Ко каже да стотину година мора проћи?
Прије него што једна и друга душа
Могу да се сретну у истом тренутку?
Ја не верујем у то, јер сам био у Русији
У становима гдје си некада живјела
Својим очима сам видио тај мали крст
Објешен изнад прозора твојом руком
Ово је написано судбински - морало је да буде
За тебе, истинску свештеницу руске земље
Као Господ сам
Морала си да носиш крст, крв што тече
Са усана између згрчених зуба

3) Марина Цветајева (1892-1941) је велика руска песникиња и есејиста 20. вијека. Њено име припада историји свјетске поезије. (прим. а.).

Цветајева - краљице поезије
Теби не требају ловорике од мене
Твоје пјесме су тешке као и твоје име
Изабрала си поезију -
Као што си изабрала језик који те одњеговао
Имала си добар разлог да одеш поново
(Чак и у иностранству, то је био живот
У тешким условима и безнадној пожртвованости)
Али ти ниси одступала
До смрти си остала у Отаџбини

Цветајева, безброј блиједих пјесника данас
Слиједе твој начин писања песама
У ствари, они никада неће знати
Они копирају само једноставне линије
Јер они не посједују срце
Каљено у тешкоћама, жалости и помама крви

Цветајева, моја старија сестро -
Нико не зна гдје твој прави гроб лежи
Само могу да подигнем поглед ка бескрајном небу
Славим те свим својим срцем
Ти си ме научила да схватим
Твоје стихове, из утробе никле

НА ГРОБУ СЕСАРА ВАЉЕХА⁴

Црно камење је нагомилано на бијелом камењу
Кад си написао тај стих, бачен је камен твоје судбе
Да негдје оставиш кости. Дувају париски јесењи ветрови
На твоју сјенку и удвојено срце
Изгладњели оквир је стајао по страни, испод зида
Састао се са смрћу једног четвртка

Сесар Ваљехо је умро
14. октобра 1938.

Сахранили те у Паризу - у ствари, ти си жив!
У другом кварту тог града неко те је видио
Журио покрај тебе, одјеће изношене и отрцане
Од врата до врата – испружене руке - не за себе
За кору хљеба, отету из руке просјака

Вапио си због своје биједе, али Бог те укључио
У најстарију од свих коцкарских игара, па шта буде
Коцкар са судбином, биједан због своје жеђи
Причаш о бризи за дјецу у свијету
Шта би се десило ако Шпанија падне са неба?
Али нема руку да држе палету
Да те задрже да не паднеш у понор

Сесар Ваљехо -
У свом родном граду Сантјаго де Чуко
Осјећам да ме видиш, стојим крај твог гроба
Твоја породица је овдје брзо заспала, касно сунце
Са сјенкама корова – пуст призор
Без сумње, иако су твоје кости на другом мјесту
Заиста могу да осјетим - твоја душа плаче овдје

4) Сесар Ваљехо (1892-1938), перуански пјесник, рођен је у подручју Анда од родитеља индијанског поријекла (прим. а.).

ЋИДИ МАЋИА је рођен 1961. године у Сичуану (Кина) и потиче из мађинског народа Ји или Нуосо. Објавио је велики број збирки пјесама од осамдесетих година до сада. Пјесме су му превођене на бројне језике. Обимна књига изабраних пјесама му је изашла на енглеском језику. Добитник је низа награда. Сматра се једним од највећих пјесника у Кини од мађинских народа. Постао је вицегувернер покрајине Ћинхај 2006. године и задужен је за тамошњу културу и умјетност. Оснивач је и предсједник организационог комитета међународног поетског фестивала на језеру Ћинхаи.

Као учесник тог фестивала 2012. године посјетио сам и Долину поезије уз језеро Ћинхај гдје се налази и дугачки зид са спомен плочама низа свјетских пјесника. Између осталих су тамо и спомен-плоче Марини Цветајевој и Сесару Ваљеху. Надамо се да ће бити постављена и плоча великој српској пјесникињи Десанки Максимовић.

Превод с енглеског и биљешка: Жарко Миленић

Саво Мартиновић

АФОРИЗМИ

Ја сам по националности Србин, цртица, Црногорац. Непотребно прецртати.

Ако смртна казна буде укинута, целати ће запретити обуставом рада!

Наш такмичар у трци на сто метара напредује из минута у минут.

Нема хлеба без мотке. Сергеј Бубка.

Месечна примања прилагођена су дневним потребама.

Мито не примам на јавном месту. Чувам образ.

Влада је забранила сваки штрајк глађу. Али док траје криза, према штрајкачима неће бити предузимане никакве мере.

Човек који не припада ниједној партији не би смео да лаже.

Хитна помоћ је закаснила академских петнаест минута.

Недеља је дан који посвећујем прецима. Идем у зоолошки врт.

Ово би правило морао знати: Не иди за оним који те прати!

Бићу славан једног миленијума. Никад није касно.

Полиција нам није спала тако ниско да се обрачунава с подземљем.

Бела застава нам је спасила животе. За њу се мора наћи место

у националном музеју.

Орден рада биће му уручен посмртно. Убио се од посла.

Паметнији сам од жене. Боље сам се оженио но што се она удала.

Хвала ти, мајко, што си ме родила. Не захваљуј, сине, нема на чему.

Имам два сина. И обојица су мушкарци.

Што ташта роди, мајка не рађа.

(Језик, слово, реч, писмо, говор, књига...)

Он не муца увек. Само док говори.

За језик мржње немам речи! Имам песницу.

Ружним речима је место на врху језика.

Не волим реченицу. Има много речи.

Ако је паметном довољна једна реч, зашто нам држе толике говоре?

Говори су дуги јер говорници покушавају да их заврше паметном реченицом.

Уџбеник историје је књига писана бираним речима.

Опроштај од покојника се одлаже због недостатка бираних речи.

Опроштајни говор је био такав као да покојник није био жив човек.

Књига је опшивена концем који краси његово дело.

Њена аутобиографија заслужује повез од змијске коже.

Између гушчијег пера и компјутера – држим се хемијске оловке.

Ћутање злато, закључише борци за слободу говора.

Док говори – читају га.

Ми смо, бре, самостална издавачка кућа. Неће нам, ваљда, читаоци одређивати тираж.

Говори енглески, а служи се српским. Наш човек!

Има говорника који својим језиком не могу задовољити ни љубавницу.

Кад бих говорио као што ћутим, имао бих нешто да кажем.

Штампао сам лошу књигу. Платиће читаоци.

Зашто сте читали моју књигу ако вам се није допала?!

Кад речи спроведемо у дела, најбоље се види да су то биле наше речи.

Црногорци су неписмени 98 посто. Толико њих не зна 2 слова своје азбуке.

Моја ташта је глувонема, а њена кћер још тежи случај. Само је gluва.

Ставио бих ја тачку на и, али пишем ћирилицом.

Јак сам на речима. Као бик.

Ја вам говорим афоризме, а ви ми се смејете у лице.

Осврти и прикази

Проф. др Зорица Турјачанин

ЉЕПОТА ЗА ОЧИ И ДУШУ

(ГРОЗДА РЕГОДИЋ: Змијањске рукотворине, Завичајно друштво „Змијање“, Арт принт, Бања Лука 2012)

Након обимне монографије *Бесједа и слика старог Змијања* неуморна Гроза Регодић дио своје непотрошене истраживачке енергије усмјерила је према једној недовољно истраженој области живота некадашњег змијањског човјека. Док је у првом дјелу (пored различитих других интереса: историјско-географских, психолошких, социолошких, антрополошких итд.) акценат ставила на језик као „живо памћење себе“, ризницу свеколиког индивидуалног и колективног искуства, знања, интелектуалног и духовног остваривања појединца и заједнице на хуманом и креативном плану егзистенције, дотле је у новом остварењу аутор снопом снажне свјетлости из дубине времена изнијела на видјело обиље употребних предмета свакидашњице Змијањца који је себе, своје стваралачке капацитете исказивао рукарадима у различитим материјалима, прије свега у текстилу и дрвету. Иако су баш сви они имали конкретну улогу, као одјећа, обућа, ствари у домаћинству, оружје и оруђе, сакрални предмети (словар), музички инструменти и др, иако се њихова потребност није никада доводила у питање на листи приоритета материјалног човјековог окружења, ова дјела обилато су откривала не само своју употребну вриједност него и својства примијењене умјетности, корисног и умјетнички атрибут обраде, спретност древних ткаља, везиља, плетилја, резбара који су дио своје душе зачарали бојама и орнаментиком једне етничке и изражајне препознатљивости која није негирала индивидуални стваралачки квалитет. Јер, змијањски вез, бојама и облицима, квалитетом украсних детаља, осјећајем за матери-

јал разликује се од свега што је на овом простору, богатом облицима „наивне умјетности“, уопште стварно. Шарама и резбарском чипком народни умјетници су отимали од тешког живота зрнца љепоте и пружали радост за очи и срце.

И сама Змијањка Грозда је запамтила стваралачку радост урезану у преслице, вретена, чобанске штапове, колијевке или сликовитост или маштовитост змијањске ношње, осмишљене од чарапа до повезаче. Али, све оно што су запамтиле њене радознале дјечје очи је током времена нестало, изгубило се у налетима историјских олуја, нових облика живота, другачијих схватања, модерних технологија. Оно што је некада било дио свакидашње приче сада се може сусрести и видјети само као музејски експонат, све више засут прашином и заборавом. Оборужана љубављу и стрпљењем Грозда је начинила студију о змијањским рукотворинама, студију која досезима и амбицијама надмашује претходна истраживања у овој области од којих нека, истини на вољу, нису занемарљива (нпр: Владимир Вулин: Змијање у народној ношњи и орнаменту).

Ауторка је рукотворине посматрала и доживљавала као стваралачки огранак креативног испољавања својих земљака познатих по стамености и устрајности, али и смислу за обликовање материјала и језика. Јер, док су вјешто баратали алатом, они су и пјевали. Грозда, иначе и сама пјесникиња, повезала је различите облике изражавања духа и душе змијањског човјека.

Монографија „говори“ ријечју и сликом, снабђевена свом потребном научном апаратуром, разрађеном техником научног рада.

Проф. др Зорица Турјачанин

РМАЊСКА КАНДИЛА

(Вељко Медић Рмањски: МАНАСТИР

РМАЊ – рецензија)

У бурној и често трагичној историји ових простора манастири су неријетко били “огледало српско”, чувари националног идентитета, православне духовности, огледало народне судбине. Они су били окупљалиште, културна и духовна жаришта, нуклеус живота, заклетва овога и онога свијета.

Подизани ради испуњења одређене племените мисије, у знак завјештања, очишћења они су увијек представљали свјетлосне тачке на хоризонту које су погаженој раји у мраку вишестолетног ропства указивали на пут вјере, голготског успона крунисаног апотеозом (“Васкрсење не бива без смрти”).

Концентрисани најприје (и највише) на тлу средњовјековне немањихке државе они су, продором Турака и пратећи велике и мале сеобе српског живља које је узмицало пред кривом сабљом “БОГОМРСКИХ АГАРЈАНА” све више се повлачили на сјевер и запад обиљежавајући собом нове српске животне просторе. Ницали су тамо гдје су дували најжешћи историјски вјетрови, на варничавом тлу сталних, отворених или латентних сукоба крижа и полумјесеца, Истока и Запада, гдје су српски изгнаници служили као тампон зона, вјечита будна стража која је својом егзистенцијом, голим животом чинила бедем који је заустављао или успоравао турски продор према Европи између два опасна и подмукла непријатеља, сабијен на оштрици ножа, српски народ је налазио уточиште у вјери, светосављу, у манастирима који су били национални

и духовни симболи не само славне прошлости, господства и достојанства него и једине могућности одбране националне посебности и вјере прадједовске. Нарочито бурну историју имају манастири подигнути на крајњим западним границама Српства. Сваки од њих (Гомионица, Моштаница, Рмањ... итд.) има своју колико посебну толико и заједничку субидну. У летопису њиховог постојања смјењују се године зла, пожара, прогона са мирнијим временима када је раја, на згариштима својих светиња подизала нова здања, неуништива у грчевитој одлучности да опстане и остане, да и поред земаљског пораза не изгуби "на обадва свијета". Ти наши манастири у својој тврдокорности имају нешто заједничко са митском птицом феникс која се рађала из властитог пепела.

Увијек на удару, онда као и данас, манастири су привлачили интерес изучавалаца културе и националне историје, православне духовности, етнолога, љубитеља старина, културологе, писце, неимаре и сликаре рестаутере и све оне које привлачи мирис тамјана и звук црквеног појања.

И док је прота Вујасиновић у својој монографији дао личну карту манастира Моштаница, пишући са осјећањем историчара и срца човјека из народа, док је Љиљана Шево описала Гомионицу као архитектонску чињеницу и умјетничко свједочанство српске, горштакке, сељачке православне душе, Вељко Медич Рмањски је написао дјело које бисмо, слободније речено, могли назвати романсираном биографијом манастира Рмањ, у којој се историјско и литерарно уплићу у јединствену причу о човјеку и времену, догађајима који својим разорним интензитетима мрве појединца и народе. Дубоким погледом кроз простор и вријеме аутор понире у наелектрисану атмосферу посткосовске Србије у онај период када тешко израђени противници прибирају снаге за дефинитивни обрачун и када пропаст царства српског више ништа не може зауставити.

Писац прати судбине деспота из породице Бранковића, посебно Ђурђа, човјека бистре памети и брзе акције, дипломате и родољуба који је вјешто балансирао између два моћна царства која се обрачунавају преко српских леђа. У жељи да спаси што се спасити да, у првом реду сачува земљу и удаљи рат са њених граница, деспот жртвује и своја очинска осјећања и двије кћери удаје за туђинца – непријатеље: Мару за султана Мурата II, а Катарину за грофа Врлиха II Целског. Дјевојке знају да су жртвоване, али своју судбину прихватају без поговора. Прва ће једва пребољети своју младалачку љубав и празне душе провести живот у харему – нетакнута. Катарина је поред развратног мужа и раног губитка дјете утјеху нашла у Богу. На наговор оца у прелијепом крају између ријеке Уне и Унца, далеко од дворских сплетак, она подиже своју задужбину Хармањ град кроз који ће, у разним приликама, проћи многи Бранковићи, ношени вјетровима историје и судбине.

Иако се придржавао провјерених података, Медић није остао само историчар који чињенице ставља испред човјека и у казивање уводи дозу имперсоналности. Он је, чини се, прије свега приповједач који се придржава историјске истине, али који тежиште ипак ставља на личност, њен психолошки профил, њен унутарњи доживљај и вањске околности које све јунаке ове саге, без изузетка, чине трагичнијим. Поједине "личне историје" имају у Медићевој интерпретацији снагу истинске драматичности, те су прави мини-романи са пластично изграђеним протагонистом и динамичном радњом која, дубином временске перспективе, добија својеврсну акцелерацију. Прича о невиној дјевојци, спаљеној на ломачи посљедњој европској "вјештици" која је својевремено инспирисала и Отона Зупанчића за драму "Вероника Десенишка" и она о малини слијепог деспота Гргура, нпр. пуне истинске људске трагичности, дјелује као странице аутентичног умјетничког остварења.

У другом дијелу монографије Медић прилаже мноштво докумената који прате поновно подизање манастира чији је он иницијатор и актер. Ту се налазе писма, службена акта, све оно што прати један тако одговоран и озбиљан посао. Монографији је приложена и посланица Духовна обнова манастира Рмањ, члан манастирског братства јеромонаха Сергеја (Карановића).

Дјело је илустровано низом фотографија, а придодат је и попис кориштене литературе (33 библиографске јединице) на српском, хрватском, словеначком и њемачком језику.

Све у свему, Вељко Медић је ваљано урадио овај посао, па због тога предлажем Издавачу да његову монографију Манастира Рмањ прихватити за објављивање.

Александар Николић

Монтењ: Огледи

(Реч и мисао: Јубиларно коло (1959-1999))

Читаоцу

Према томе, читаоче, ја лично сам предмет своје књиге: Немаш разлога да у доколици трајиш време на тако безначајну и некорисну садржину.

Збогом, дакле; у Монтењу, првог марта хиљаду петсто осамдесете.

О доколици

Недавно, кад сам се повукао у своју кућу решен, колико год могу, да гледам само како ћу провести у миру и по страни оно мало што ми од живота остаје, чинило ми се да не ногу боље угодити моме духу него да га оставим да се у потпуној доколици бави сам собом, да се заустави и среди у самом себи...

О пријатељству

Зато што је он био он, зато што сам ја био ја.

О самоћи

У самоћи буди сам себи цео свет. *(Тибул)*

Ретко је, доиста, да човек самог себе довољно поштује.
(Квинтилијан)

Сократ каже да млади треба да се уче, зрели људи да се труде да ваљано раде, старци да се повуку из свих цивилних и војних послова, и да живе по својој вољи, без обавезе на било какву одређену дужност.

Слава и починак су ствари које се не могу сместити под исти кров.

О мирисима

Жена најпријатније мирише кад уопште не мирише.

Не мирише лепо онај ко увек лепо мирише. *(Марцијал)*

Главна брига кад треба да коначим јесте да избегнем смрдиљив и загушљив ваздух.

Моја наклоност према оним дивним градовима, Венецији и Паризу, умањена је због оштрог мириса који испуштају мочваре првог и блато другог.

О злочину

Никакав злочин није основан на разлогу.

О књигама

Моја намера је да проведем пријатно, а не у тегобном раду оно што ми остаје од живота. Нема ничега због чега бих пристао да се сатирем.... Од књига тражим само да ми пружају задовољство кроз поштену забаву, али, ако се бавим науком, у њима тражим само ону науку која расправља о познавању мене самом и која ме учи како ваљано да умрем и ваљано да живим.

То је циљ пута од кога мој коњ треба да се зноји.

О самоуверености

Човек може да будали у свему другом, али не у поезији.

Постоји једна друга врста самољубља, која се испољава у сувише добром мишљењу о нашој сопственој вредности.

Надменост цара Константина..... Није се усуђивао ни да плуње, ни да се усекне, нити да обрише лице пред светом.

Ја себе сматрам за обична човека, једина вредност коју себи признајем јесте што знам своју вредност.

Нико не допушта песницима да буду осредњи, ни богови, ни људи, ни стубови.

(Хорације: О песничкој уметности)

Трудим се да будем кратак, постајем нејасан *(Хорације, ибид)*

Платон вели да опширност или сажетост нису својства која одузимају или дају вредност стиху.

Што је човек вештији и спретнији, то је одвратнији и сумњивији, ако изгуби добар глас поштена човека. *(Цицерон: О дужностима)*

Ја се клоним заповести, обавезе и принуде.

Нема примера толико одвратних и срамних да се не би могли навести још гори. *(Јувенал)*

Прост народ је мудрији, зато што је мудар само онолико колико му треба. *(Лактанције, Догматика)*

У спису „О старости“ Цицерон тврди да никад није чуо да старац заборавља место где је сакрио своје благо.

Бити здрав, живети за себе, то је оно што ја знам. *(Лукреције)*

О кајању

Иначе, мрско ми је оно узгредно кајање које доноси старост.

У односу на себе, треба да се послужим сопственим судом. (*Цицерон*)

Ако не примам савете, још их мање дајем.

Одољевам колико год могу.

Ако се свет жали што одвише говорим о себи, ја жалим што он чак и не мисли о себи.

О искуству

Јесте ли умели да размишљате о свом животу и њиме да руководите? Онда сте урадили најкориснији од свих послова.

Нека онај ко има дух znalца има и непце znalца (*Парафраза Цицерона, О највећем добру и највећем злу*)

Здраво гледање на добра повлачи за собом здраво гледање на зла.

Зар најглавнија и најгласовитија наука у наше доба није научити да схватамо учење?

Само се онда можемо жалити кад казну заслужили нисмо. (*Овидије: Хероиде*)

Ако суд није чист, све што у њега сипаш укисели се. (*Хорације: Посланице*)

Ваља претрчати преко лошег а задржати се на лепом.

Зато што се поковаваш боговима, ти владаш. (*Хорације: Оде*)

Ти си Бог уколико признајеш да си човек.

Човек који уме правилно и поштено да ужива у свом бићу апсолутно је и готово божански савршен.

И на највишем престолу света ипак седимо само на својој задњици.

Према томе, узалудно нам је пети се на штупе, јер нам и на штупама ваља ходати сопственим ногама.

Езоп угледа свога господара како мокри шетајући: „Шта, рече он, зар ћемо морати да вршимо велику нужду трчећи?“

Међутим, старости је потребно да се са њом поступа мало нежније.

Препоручујемо се оном богу (Аполону) заштитнику здравља и мудрости, али мудрости веселој и дружевној!

Вук Милатовић:

Монтењ и савременост

Мишел де Монтењ (1533-1592)

Насупрот средњем веку, када је прогресиван дух проглашаван за јерас, хуманизам и ренесанса су значиле ослобођење човека и веру у прави живот.

Монтењ припада позној ренесанси и његово се дело једино може и тумачити у оквиру интелектуалне, политичке и историјске атмосфере којој је припадао.

То је време нове књижевне културе.

Ренесанса, дакле, тежењу ка универзалном човеку, ренесансни човек је хомо фабер, ковач своје среће. (*Хомо Фабер*)

Монтењ је управо произашао из таквих расположења. Потиче из патрицијске породице, стекао добро образовање, поготово латинско.

Бавио се друштвеним радом, али је дуго времена провео у својој библиотеци. Замак у Монтењу био је свратиште учених људи.

У 38. години, сит робовања у јавним функцијама, напушта Савет парламента у Бордоу и повлачи се у свој замак да би живот посветио својој слободи, своме миру, својој доколици.

Ту пише Огледе који су били веома популарни.

Монтењ у Огледима истиче ученост и мудрост као врлине.

Парафразирајући Епихарма: Ум је онај који види, који чује, ум је онај који извлачи корист из свега, који све распоређује, који дела, господари, влада: све остале ствари су глуве, слепе и без душе.

Његова размишљања су јасна зато што себи уме јасно да постави циљ.

„Никакав ветар не помаже ономе ко нема одређене крајње луке“

Монтењева мисао је по много чему модерна и савремена.

Свестан вредности овоземаљског живота, он види срећу у њему самом, а не у срећној смрти.

Монтењев хуманизам је веома изнијансиран, он је и филозофски, и педагошки, и етички.

Смрти Монтењ даје шири смисао. Смрт је саставни део поретка у васиони, смрт је вечито кретање које је немогуће зауставити.

Онај ко би покушао да заустави смрт тај би пореметио одређене законе које нам природа намеће, јер људско биће подједнако је својина живота и смрти.

Савременост Монтења је у томе што истиче човека и његову слободну личност у организовању живота, што филозофирати значи навикавати се на смрт, и што је људска мисао један облик постојања.

Занимљивости

Приредио Ђорђе Милић, Рума

У ПОХОДЕ СВЕТОЈ ФРУШКОЈ ГОРИ

Фрушка гора је једина планина у равној Војводини. Планина је захваљујући тек неколико десетина метара изнад мора (538 м). Ова острвска планина омеђена је двома великим рекама, Дунавом и Савом. Простире се у дужини од 80 км у правцу исток–запад од села Стари Сланкамен до града Шида у Војводини и села Шаренград у Хрватској, и у ширини од свега 15 км.

Многи народи који су се селили из једног краја у друге крајеве земље, задржавали су се и на просторима Паноније. Трагови боравка на Фрушкој гори налазе се још из праисторије, а Римско царство овде је на десној обали Дунава, успоставило границу још у првом веку наше ере. Поред граничних утврђења, Римљани су на сунчаним обронцима започели традицију гајења винове лозе која није прекинута до данас.

Пропашћу Западног римског царства овим просторима господарили су разни народи (Хуни, Готи, Гепиди, Авари, Словени, Франци, Бугари, Византинци, Мађари и Турци).

Словенска племена насељавала су области јужно од Дунава, постепено, почетком VII века а Срби се, као народ, спомињу 630 год. у околини Сингидунума, данашњег Београда.

Франачки краљ Карло Велики покорио је крајем IX века целу Панонију, па тако и Фрушку гору. Из тог периода потиче име Фрушка Гора (Фрузи – Франци).

За време бугарске владавине у IX веку основана је хришћанска епископија у Сирмијуму (Сремска Митровица) у чијој надлежности је била и сремска област између Саве и Дунава.

Током XI и XII века Панонијом владају мало Мађари, мало Византинци.

По неким предањима о оснивању појединих манастира на Фрушкој гори спомиње се српски краљ Стефан Драгутин Немањић. Предања о Драгутину као ктитору (код православних Словена оснивач манастира, његов, касније, заштитник и велики дародавац) некад основана, јер је он, након предаје српског престола 1315. г. своме брату Милутину, од свог тас-та угарског краља добио на управу неке области у Срему и Мачви, па тако и Фрушку гору.

Након пропасти српске средњовековне државе 1451. г. деспот Ђурађ Бранковић и избегли српски народ нашли су уточиште у Срему и на Фрушкој гори.

О оснивању српских православних манастира на Фрушкој гори говори и документ из 1455. г. у којем се деспот Ђ. Бранковић обраћа папи Клименту III и позива на право добијено од папе Николе V да на подручју тадашње јужне Угарске, подигне девет манастира.

У турским документима, вођеним током XVI и XVII века на ширем подручју Фрушке горе било је 35 манастира.

Више од пет векова историје фрушкогорских манастира, историја је пуна страдања, мучеништва, пљачки, паљења, рушења, обнове, па опет разарања.

До II светског рата на Фрушкој гори било је 17 активних манастира. У току рата усташе су, с обзиром да је цео Срем припао фашистичкој Независној Држави Хрватској, опљачкале све манастире, многе спалиле, а већину минирали и срушиле до темеља.

У дугом периоду послератне обнове, а нарочито у последњих 20 година, старом сјају вратили су се сви фрушкогорски манастири, изузев манастира Бешеново, од којег данас постоје само остаци темеља.

Фрушка гора са својих 16 манастира с правом се данас ставља у ред највећих православних светиња. По броју светих објеката и све бројнијем монаштву, а на тако малом обје-

дињеном простору, с разлогом је упоређују са јединственом у свету монашком републиком Светом Гором Атонском.

1. Манастир Беочин налази се на северној падини Фрушке горе, 3 км од центра истоимене варошице. За време аустро-турских ратова 1683–1695. г. првобитна црква је оштећена и напуштена. Пребегли монаси из манастира Рача на Дрини обновили су га 1697–1699 г. а 1708 г. подигли дрвену цркву, по одобрењу патријарха Арсенија III Чарнојевића. Овај манастир је један од ретких на Фрушкој гори који током II светског рата није разорен, али је опљачкан. Већи број икона и део богате манастирске ризнице отети су и однети у Загреб. После рата, само део отетог блага враћен је Српској православној цркви.

У манастиру Беочин налазе се мошти новопројављеног исповедника вере светог Варнаве Настића, који је драгоцен чувар ове светиње. У њему се налази чудотворна икона Пресвете Богородице, а на северној страни храма налази се гроб српског песника Јована Грчића - Миленка, родом од оближњег села Черевиха.

Данас је манастир Беочин женски манастир и посвећен је Вазнесењу Господњем (четрдесети дан после Васкрса). Манастирски сабори одржавају се о манастирској слави Вазнесењу Господњем, Ђурђевдану, и од 2005. г. на празник Св. Епископа Варнаве.

2. Манастир Велика Ремета, налази се на јужним обронцима Фрушке горе, око 5 км од старог пута Нови Сад – Београд. Према предању, манастир Велику Ремету основао је крајем XIII или почетком XIV века краљ Стефан Драгутин Немањић, који је владао овим крајевима након предаје српског престола брату Стефану Милутину.

Турци су, приликом повлачења из срема 1716. г. спалили манастир, али је 1722. г. добијањем царске привилегије, почела његова обнова.

Манастир Велика Ремета је мушки манастир, а посвећен је слави Светог Димитрија (8. новембра). Већи верски сабори одржавају се на Ивањдан (7. јул), Велику Госпојину (28. август), Митровдан (8. новембар) и у другу недељу Васкршњег поста.

3. Манастир Врдник – Раваница налази се у селу Врдник на јужним обронцима Фрушке горе и једини је фрушкогорски манастир који се налази у оквиру насеља.

Према предању, манастир Врдник основао је сремски митрополит Серафим у предтурском периоду (пре 1521. г.), а први пут се спомиње у турском попису 1566/67. г.

Најзначајнија година у историји манастира је 1697 г. када су монаси манастира Раваница код Деспотовца (Србија) пребегли у Великој сеоби 1690. г. и на повратку из Сент Андреје донели мошти светог кнеза Лазара, обновили манастир и назвали га Раваница. Мошти кнеза Лазара чуване су у манастиру пуне 244 године, све до 1942. г. када су пренесене у Београд.

Манастир је женски, а посвећен је Вазнесењу Господњем (четрдесети дан после Васкрса). О Видовдану, 28. јуна у манастиру се одржава „Видовдански сабор“.

4. Манастир Гргетек, налази се у истоименом селу, на јужним обронцима Фрушке горе. Као и већина фрушкогорских манастира Гргетек се везује за српску деспотску породицу Бранковић. Према једном предању манастир је основао Змај Огњени Вук, а према другом, оснивач манастира је његов отац деспот Гргур Бранковић. Према историчарима година 1471 је година оснивања манастира.

Манастир Гргетек је један од најпосвећенијих светиња на Фрушкој гори. У њему се чува икона Пресвете Богородице Тројеручице – Игуманије манастира Хиландар на Светој Гори Атонској.

На манастирском гробљу налази се гроб архимандрита Илариона Руварца, познатог српског историчара и творца модерне историографије.

Гргетек је женски манастир и посвећен је преносу моштију светог оца Николаја (22. мај).

Већи верски сабори су на празнике: Пренос моштију св. оца Николаја (22. мај), Малу Госпојину (21. септембар), Св. Сарафима саровског (15. јануар) и Иконе Пресвете Богородице Тројеручице (25 јули).

5. Манастир Дивша – Ћипша, налази се у југозападном делу Фрушке горе у близини села Визић. Два назива Дивша и Ћипша, равноправно су коришћена у списима.

Према предању манастир је основао деспот Јован Бранковић крајем XVI века, као метох манастира Кувеждин у селу Дивош.

У II св. рату манастир Дивша тешко је страдао, и обновљен је, потпуно, тек 2008. г.

Дивша је женски манастир, а посвећен је преносу моштију Св. оца Николаја (22. мај).

6. Манастир Јазак, налази се 5 км од села и бање Врдник на јужној падини Фрушке горе. Оснивање манастира Јазак везује се за деспота Јована Бранковића, млађег сина деспотице Мајке Ангелине и деспота Стефана Слепог.

Први писани документ о манастиру потиче из 1522. г. у рукопису „Триод“ Кијевске библиотеке.

Од 1705. г. манастир Јазак ужива посебан углед, јер се у њему налазе и чувају мошти последњег владара из династије Немањића, цара Стефана Уроша, сина цара Душана Силног, које је монах Христифор у Јазак пренео из манастира Шудиково код Неродимља на реци Лиму.

Манастир је женски и посвећен је празнику Силазак Св. Духа на апостоле. Већи сабори одржавају се о Духовима, на дан преподобне мати Параскеве (27. октобра) и Св. Цара Уроша.

7. Манастир Крушедол налази се на југоисточној страни Фрушке горе недалеко од истоименог села. Манастир су из-

градили, између 1509. г. и 1516. г. владика Максим (пре монашења деспот Ђорђе Бранковић) и његова мајка Ангелина, уз помоћ влашког војводе Јована Његоје.

Црква манастира Крушедол подигнута је у славу Божју и у спомен Благовештења Пресвете Богородице као маузолеј породице Бранковић. У њој су биле смештене мошти светог деспота Стефана Слепог, светог владике Максима, светог деспота Јована и свете Мајке Ангелине. Турци су 1716. г. повлачећи се из ових крајева, опљачкали и спалили манастир, а свете мошти Бранковића исекли и спалили. Делови светих моштију налазе се и данас у манастиру и чувају се са дужним поштовањем.

Манастир Крушедол је вековно верско, културно и национално средиште Срба. Манастирска ризница је најбогатија од свих манастирских ризница у Светој Фрушкој Гори.

Поред Бранковића у Крушедолу почивају и друге значајне историјске личности: патријарх Арсеније III Чарнојевић, патријарх Арсеније IV Шакавенда, као и многобројни архиепископи српске православне цркве, затим војвода Стеван Шупљикац, кнегиња Љубица, супруга кнеза Милоша Обреновића и краљ Милутин Обреновић.

Крушедол је мушки манастир, а посвећен је Благовештању Пресвете Богородице (7. април).

Велики црквени народни сабори у манастиру одржавају се на празник Преподобне Мајке Ангелине (12. август), на Благовести (8. април) и ктиторске дане светих Бранковића: владике Максима (31. јануар), св. Стефана Слепог (22. октобар) и Деспота Јована (23. децембар)

8. Манастир Кувеждин налази се на југозападним обронцима Фрушке горе на улазу у село Дивош. Према предању, манастир Кувеждин са црквом која је посвећена Св. Сави и његовом оцу св. Симеону Мироточивом, основао је српски војвода и последњи српски деспот Стефан Штиљановић 1520. год.

Крајем XVII века у Кувеждин су избегли монаси манастира Сланци крај Београда и обновили га. Манастир Кувеждин је 1914. г. опљачкан, а 1944. г. је минираан и разрушен. Потпуна обнова манастира је још у току. Куваждин је мушки манастир, а посвећен је Св. Сави и његовом оцу св. Симеону Мироточивом. Већи црквени народни сабор одржава се о празнику Преображења Господњег (19. август) и на Савиндан (27. јануар).

9. Манастир Мала Ремета удаљен је 6 км од села Јазак и истоименог манастира на Фрушкој гори. Према предању манастир је изградио краљ Стефан Драгутин Намањић. Први писани подаци о манастиру су турски документи „Хуцети“ из 1546. г.

Патријарх Арсеније III шаље пребегле монасе из манастира Рача на Дрини да обнове манастир Мала Ремета. Изградња данашњег храма манастира започета је 1793. г. и трајала је више од 20 година. Манастир је женски и посвећен је празнику Покров Пресвете Богородице (14. октобар).

10. Манастир Ново Хопово налази се 3 км од места Ириг, поред пута од Руме према Новом Саду на јужним падинама Фрушке горе.

Према предању манастир је подигао Ђ. Бранковић, потом и владика Максим, мада постоји мишљење да је манастир Ново Хопово подигло само братство уз помоћ „добрих хришћана“ 1490. г. и сматра се да је подигнут пре доласка Турака у Срем. Према запису на каменој плочи изнад улаза у цркву данашњи храм подигнут је 1576. г.

Манастир Ново Хопово један је од најлепших фрушкогорских манастира, чува мошти светог великомученика Теодора Тирона из III века. Манастир Ново Хопово је мушки манастир, а посвећен је Св. оцу Николају Мирликијском (19. децембар).

Велики црквено-народни сабори одржавају се о празнику Св. Теодора Тирона (2. март), на Теодорову суботу, пренос моштију Св. архиђакона Стефана (15. август) и Св. оца Николаја архиепископа Мирликијског (19. децембар).

11. Манастир Петковица налази се 3 км од села Лежимира на југозападним обронцима Фрушке горе, у атару села Шишановац.

Према народном предању манастир Петковицу подигла је, у првој четвртини XVI века удовица деспота Стефана Штиљановића, деспотица Јелена Штиљановић. Своје последње дане деспотица је провела у својој задужбини као монахиња. Манастир је више пута, током векова, страдао и обнављан. Данас је Петковица женски манастир, а посвећен је Преподобној мајци Параскеви – Светој Петки, по којој је добио име. Народ у великом броју долази на помољење моштима Свете Петке, а посебно велики сабори су о празницима Свете Петке Трнове (8 август), Преподобне Мати Параскеве (27. октобар) и у Недељу Миросница.

12. Манастир Привина Глава налази се у најзападнијем делу Фрушке горе, 5 км од Шида, у близини средњевековног насеља Беркасово на путу за Илок у Хрватској. Сматра се да је Привина Глава најстарији манастир на Фрушкој гори. Према једном манастирском запису забележена је да је манастир Привина Глава, крајем XII века основао неки властелин или монах Прива или Приба, па је по њему добио име. То, прво, мало манастирско здање уништено је. Деспот Јован Бранковић уз помоћ брата, владике Максима, основао је манастир 1496. г. манастир Привина Глава је мушки, а посвећен је Сабору св. архиепископа Гаврила и Михаила (26. јули).

Велики црквено-народни сабори одржавају се о празницима: Покров Пресвете Богородице (14. октобар), св. арханђела Михаила (21. новембар), Св. великомученика Георгија (6. мај), Св. цара Константина и царице Јелене (3. јуни), Сабор Св. арханђела Гаврила (2. јули) и Источни петак.

13. Манастир Раковац налази се на северним обронцима Фрушке горе, око 3 км од пута Нови Сад – Беочин, уз Раковачки поток. Према легенди записаној 1704. г. у манастирском Летопису игумана Теофана, Раковац је задужбина коморника (дворски службеник) деспота Јована Бранковића, извесног Раке Милошевића, по којој је он подигао манастир 1498. г. на месту где је убио јелена. По истој легенди манастир је по њему добио име.

Први поуздани помен манастира Раковац је у турском попису Срема 1546. г. Током векова Раковац је више пута паљен и рушен али је увек обновљен. Током II св. рата Раковац је поново рушен, паљен и опљачкан.

Од 2007. г. Раковац поново чува Чудотворну икону Богородицу Одигитрију, коју су, у повлачењу из Срема 1944. г. усташе однеле у Загреб где је била пуних 60 година, али је недавно враћена.

Раковац је женски манастир а посвећен је светим врачима Козми и Дамјану (14. јул, 14. новембар). Већи сабори у манастиру одржавају се о храмовној слави св. врачима Козми и Дамјану (14. јул, 14. новембар) и о Покрову Пресвете Богородице (14. октобар).

14. Манастир Старо Хопово удаљен је 2,5 км од манастира Ново Хопово и магистралног пута Рума – Нови Сад на Фрушкој гори. Манастир Старо Хопово је подигао владика Максим, син деспота Стефана Бранковића.

Првобитна црква посвећена Светом оцу Николају страдала је у земљотресу 1751. г. Мошти светог великомученика Теодора Тирана чуване су у манастиру Старо Хопово све до 1751. г. када су пренете у новосаграђени, већи манастир Ново Хопово. Манастирска црква потпуно је обновљена 2006. год. Манастир Старо Хопово је мушки, а посвећен је Светом великомученику Пантелејмону (9. август), тада је и црквено - народни сабор.

15. Манастир Фенек налази се у равничарском доњем Срему југозападно од Земунa, на 30-ом километру од Београда, у атару села Јаково. По географском положају не припада Фрушкој гори, али је историјски тесно повезан са групом фрушкогорских манастира.

Манастир су према предању, у другој половини XV века основали слепи деспот Стефан Бранковић и његова супруга Ангелина, и то пре подизања манастира Крушедол. Непосредно поред манастира налази се капела Свете Петке из 1800. г. подигнута изнад бунара са водом која има исцелитељска својства. У време Првог српског устанка, манастир Фенек је био главна веза у пружању помоћи устаницима. Након слома устанка 1813. г. ту су се склонили вожд Карађорђе и други устаници. Тада су се у манастиру Фенек склонили и монаси манастира Студеница са моштима првог српског краља Стефана Првовенчаног.

Манастир Фенек је мушки манастир, а посвећен је слави Преподобној мати Параскеви – Светој Петки (8. август), и тада је велики сабор – народни.

16. Манастир Шишатовац налази се на јужним падинама Фрушке Горе уз поток Ремета, 2 км од села Лежимира. Оснивање манастира приписује се игуману манастира Жича Теофилу, који је, бежећи од Турака са жичким монасима 1520. г. на месту мале цркве Св. Николе, која се назива „Реметица“, подигао нову посвећену Рођењу Пресвете Богородице.

Захваљујући манастиру Шишатовац, архимандрит Лукијану Мушицком, Вуку Карацићу и Филипу Вишњићу, сачувана је историја Првог српског устанка.

Као и остали фрушкогорски манастири и Шишатовац је страдао у Другом светском рату. Манастир Шишатовац је мушки. Посвећен је Рођењу Пресвете Богородице – Мала Госпојина (21. септембар). Манастирски сабори одржавају се о празницима: Св. свештеномученика Рафаила Шишатовач-

ког (3. септембар), Рођења Пресвете Богородице (21. септембар) и Св. Стефана Штиљановића (17. октобар).

Остаци манастира Бешеново налазе се на јужним обронцима Фрушке горе, уз поток Чикош, у атару села Бешеновачки Прњавор. Према предању, манастир Бешеново основао је српски краљ Стефан Драгутин крајем XIII века, док се према извештају мешовите комисије, која је извршила преглед сремских манастира 1772. г., оснивање везује за другу половину XV века с обзиром на натпис на зиду из 1467. г.

Први писани документ о постојању манастира налази се у турском попису Срема из 1546. г.

Манастир Бешеново разорен је у бомбардовању 1944. г. а након Другог св. рата остаци су разграђени и развучени. До данас није обновљен. Пре рушења комплекс манастира Бешеново чинили су црква и спратни конаци. Црква манастира била је посвећена Светим арханђелима Михаилу и Гаврилу (21. новембар).

Дабун Баштинара

ФОТОГРАФИЈЕ СА ОБИЉЕЖАВАЊА СВЈЕТСКОГ ДАНА РОМА У БРЧКОМ

Посјетиоци

У мамином крилу

Авдо Алић, посланик у скупштини БД

Жарко Миленић, Драгица Панић и Јасмина Берберовић

КОЛЕКЦИЈА СТАРИХ ПРЕДМЕТА У ОШ БРЕЗОВО ПОЉЕ

Младен Мићић, директор школе, показује школску колекцију

Бардак или тестија

Војничка чутурица

Земљана ћаса

Ћуп

Земљани лонац

Садржај

О ПОИМАЊУ БАШТИНЕ И УДРУЖЕЊУ БАШТИНАР	9
Извјештај о раду за 2011.	10
План рада за 2012.	12
ИЗ НАЦИОНАЛНЕ РИЗНИЦЕ	15
Гордана Пајић, Корак по корак до музејске поставке	16
Тања Лазић, Музеј Семберије у Бијељини и народно благо – стање и перспективе	23
Ивана Росић, Биографија и библиографија Васе Поповића	30
КАЗИВАЊА И ЗАПИСИ (ГРАЂА)	37
Драгица Панић Кашански,	
Народни ствараоци и чувари завичајног насљеђа	39
Петар Васић, У Слијепчевићима ове године родиле и банане	50
РАЗГОВОР С ПОВОДОМ	55
Марица Лакић и свештеник Небојша Драшкић	56
ПОЕЗИЈА И ПРОЗА	65
Милан Ракуљ	66
Жељка Јовичић	72
Драган Живак	79
Блаженка Јовичић	84
Из поезије других народа	85
Саво Мартиновић Афоризми	90
ОСВРТИ И ПРИКАЗИ	93
Зорица Турјачанин, Љепота за очи и душу.....	94
Зорица Турјачанин, Рмањска кандила	96
Александар Николић - Монтењ	99
ЗАНИМЉИВОСТИ	105
Ђорђе Милић, У походе светој Фрушкој Гори	106
АЛБУМ БАШТИНАРА	117

